

בס"ד

טהרת יום טוב

ספר

מקוה ישראל ה' חלק ו'

ענין פילטע"ר במקוה, בכלליות

עיינן בעמוד רל"ט - רמ"א דברים נפלאים
ונוראים אצל פטירת הגה"ק רבי שאול בראך
זי"ע אב"ד דק"ק קאשוי יע"א

י"ל על ידי

וועד לטהרת המקוואות

ברוקלין נוא יארק

שנת תשס"א לפ"ק

תשובות הגאונים שליט"א אודות הפילטער בצורה החדשה בהמאור
(מחודש מרחשון תשל"ו) שגם זה אין להכשירו בשום אופן, והרב
החולק צריך לבטל דעתו ולילך אחר דעת רבים כדרכו של תורה

יצחק יעקב ווייס
ראב"ד לכל מקהלות האשכנזים
עיה"ק ירושלים תובכ"א

בס"ד, ירושלים עיה"ק ת"ו, אור ליום ד' ויצא תשל"ו
לפ"ק

שוכט"ס אל כ"ק הגה"צ המפורסם בגדולת
וקדושת מעשיו לטובת קדושת ישראל וכו', כקש"ת
מוה"ר חי"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמען, ברוקלין
יכב"ץ.

אחדשת"ה כמשפט לאוהבי שמו, את גי"ה קבלתי
והנני רואה שבמכתבי מיום ב' ראה תשל"ה בהיותי
במקום נופש בחו"ל קצתי מאד, ואפרש דברי כעת.
הנה כתבתי שם בדבר הפילטער המנקה המים
שבמקוה שטובלין בה, וכשהמים הנקיים נופלים חזרה
להמקוה עוברים דרך בור הזריעה, ועל זה כתבתי דברי
בשעה שסובבים המים המה זוחלין, ולכמה פוסקים
זוחלין אינם מטהרים שאובין, כלומר וא"כ לא נטהרו
בשעת סביבתן ע"י בור הזריעה.

הנה כתבתי בספרי מנחת יצחק (ח"א סימן
קמ"ח אות ט"ז) דיש להזהר דבעת אשר ירדו בבור של
הזריעה המים השאובין תהיה הנקב אשר בין הבור הזה
להמקוה אשר משם יוצאין המים להמקוה סתום, ורק
כאשר יתמלא מים עם השיעור הצריך למלאות המקוה
יפתח המגופה ויצאו המים להמקוה עיי"ש.

אמנם כל זה שייך כאשר בור הזריעה מחזיק
כשיעור ב"פ מ' סאה, וגבוה כל כך משטח המקוה
שאחרי שיצאו מ"ס מתוכו ישאר עוד מ' סאה בתוך
הבור, והנקב שבינו לבין המקוה יהיה למעלה משטח
מי המקוה בשעת טבילה, אבל היכא שהבור של זריעה
בשטח א' עם מי המקוה אי אפשר רק כמבואר בספרי
(ח"ב סימן ר"ג אות י') ע"י ברוך משוקע בבור של
הזריעה אשר מים שאובין יבאו לתוכו עד למטה משיעור
מ"ס וישאר עוד מ"ס תחת הברך, וא"כ המים העליונים
נטהרו כבר באשבורן וכאשר יבואו בתוכו מים חדשים
דוחים את הראשונים שכבר נטהרו לתוך המקוה עיי"ש.
וכה"ג כתב החזו"א ז"ל והועתקו דבריו בספר
טהרת מים (סימן ג' בדף ר"ח—ר"ט בדה"ט) וז"ל
והנקב המקלה למקוה צריך להיות גבוה מהנקב המקלה
מי העיר לאוצר המים כדי שיבואו לאוצר במקום
אשבורן, שעוד הנקב נמוך נמצא מי העיר זוחלין תיכף
למקוה ואין להקל בכלי שאוב ע"י זריעתן במים זוחלין
אף שהזוחלין צפין על מ"ס אשבורן וכו' ועוד מי
הצינור של מי העיר גבוה מנקב המקוה יש לתקן לפי
הצינור ברוך שפי הברך יהא למטה מנקב המקוה, וגם
לעשות המשכה על הקרקע ג' טפחים קודם שיבואו המים

למקוה שמי העיר נמשכין ג"ט ע"ג קרקע, וצנור של
מלט דינו כקרקע שטבעו לבלוע המים עיי"ש, ל"ש
בפילטער שכלו מראשו ועד סופו של מתכת.

וע"ד עיקר המכשול שכתבתי בזה"ל והרי דבר
מבהיל את הרעיון לעשות מקוה שצריך זהירות יתירה
אשר בודאי יבואו לידי מכשולות לטבול במקוה פסולה
מה"ת, והחת"ס חשש בהשקה לבד משום המציאות
הרחוקה שבא מכשול מזה וכמבואר בדבריו והובא
בספרי, והאיך יעלה על הדעת להכשיר מקוה במציאות
קרובה לבוא לידי מכשול בלתי זהירות יתירה אף לפי
דבריו עכ"ל שם.

ואבאר דברי יותר, הנה התשובה חת"ס הוא
(בחיו"ד סימן רי"ז), וכתבתי בספרי (ח"א סימן ק"מ
אות ג') בזה"ל אמנם החת"ס פירש בעצמו טעמו
ונימוקו (מה שלא רצה לסמוך להכשיר ע"י זריעה לבד),
בתשובה אחרת והיא (בסימן רי"ז) שכתב בזה"ל, אך
מש"כ שבעוקה א' יהיה מי גשמים ובאידך כולו שאוב,
שיוכל לחממו, ומסתמא כוונתו להשיקם ע"י נקב
כשפוג"ג, הנה אם הנקב פתוח תמיד ומיד נושקים זאי'
אין פקפוק, אך כשסותמים הנקב, אע"ג כשהושקו שעה
א' ע"י נזרעו והוכשרו השאובין, מ"מ כיון שהשיעור
מועט ומצומצם והדבר נמסר לגשים שנוטלין בכל לילה
מהמים ושופכין לתוכו חמין, ויש לחוש שיפתחו
מהשיעור, אפילו אם נאמר שבשעת הטבילה יפתחו
הנקב, אין למסור זה לגשים שבאורך הימים יזלוזלו
בפתיחה, ובדידי הוה עובדא בקהלה הסמוכה לכאן, והי'
מכשול רב בעו"ה עכ"ל.

הרי מבואר טעמו באר היטב מה שלא רצה לסמוך
בזה על ידי השקה ואף באם הנקב יהיה פתוח תמיד
דלא הוי כ"כ חשש לפי דבריו, מ"מ למיחש מיהא בעי
דלא יגעו המים שבעקת הטבילה עד הנקב המתבר
העקות שהוא למעלה משיעור מקוה עכ"ל.

והנה בודאי המכשול שבא ע"י זלזול הפתיחה
כמ"ש החת"ס הוי מציאות רחוקה ואפ"ה חשש לזה
מחמת שהיא מסורה לגשים כנ"ל, והנה מה שהוספתי
דאף בפתוח תמיד יש לחוש עוד דלא יגיעו מי המקוה
עד הנקב המתבר עם בור של השקה, מצאתי אחרי זמן
רב ראיתו בספר ארץ חיים (סימן רנ"א סנ"ב) שהביא
שם מה שמצא במ"ע "המאסף" סדר הכשר המקואות
הנהוג בין האשכנזים בעיה"ק ירושלים ת"ו וראיתי
בטוב להעתיק כאן וז"ל וכו' ואעפ"י שבאופן הזה שוב
היינו יכולים למלא מקוה הטבילה במים שאובין אף
לשיטת הרי"ו אחרי שמתחברים למימי גשמים ע"י
שפ"ה הפתוח תמיד, בכל זה אין אנו משנים מנהגינו
הקדום ואנחנו ממלאים את מקוה הטבילה ממימי הכשרה
(היינו הבור של מי גשמים) פן יארע באיזה זמן איזה
פסול בתפירה, או שיהיה בה סדק ויהיה מימיה זוחלין.

הנקיין והתחלפות המים נעשה עפ"י רוב ע"י אנשים פשוטים ונשים עפ"י הודאת ב"ד. והטעם הוא פשוט שאינם בנמצא זריזין וחכמים שיטפלו במעשה המקוה בכל יום ויום, ובוה אף שמעיקר הדין הכשר המקוה לא לכל מסוד כי אם לזריזין ולחכמים כדברי הריב"ש הנ"ל, והוי בכלל מה שאמרו חז"ל גבי עדות דמסורה לב"ד, אבל בזמן הזה הנסיון הורה דמעשה המקוה שבכל יום נעשה בגדר חמץ וערוה ולולב דאמרינן דמסורה לכל ע"י בזה (פסחים די"ב ע"ב וביצה ד"ה ע"ב וסוכה דכ"ב ע"א וסוכה דמ"ג ע"ב), כמ"ש החת"ס בנידונו והדבר נמסר לנשים וכו' כנ"ל, שכן המציאות וכו' אף במקום של בני תורה, מכל שכן במקום שאינם בני תורה ויש איזה אנשים חרדים בהדאי נעשה המקוה ע"י נשים או אנשים פשוטים כנ"ל, לכן יש לתקן המקואות בכל גדרים שלא יבואו לידי מכשול.

והנה אין לך יותר קרוב לבוא לידי מכשול ממעשה הפילטער שצדיכין לזה זהירות יתירה וביותר היכא שהנשים מפונקות מאד ואנקיותא קפדי יותר מעל טהרת נפשותם בהדאי יש לחשוש שקודם הטבילה או בין טבילה לטבילה בראותם שהמים אינם צלולים כל כך וכדי לעשות רצונן, הנשים אשר בעבדתייהו טרודות יפתחו הכפתור לנקות המים ובחוסר זהירות רב וגודל טרדתן ישכחו לסגור בזמנו ויבואו לידי מכשול טבילה במקוה זוחלת הפסולה מה"ת.

ועוד יש בזה כמה חששות שכתבו הרבנים הגדולים ומה שחששו בשביל הנשים הנ"ל שיש להן טענת נקיין יש כמה עצות לעשות בתכלית הנקיית שלא ליתן פתחון פה להמתרשלים ולהסיר מכשול מקרב עמנו וכמו שעשינו במאנשעסטער וכמבואר בדברינו במנחת יצחק (ח"ו סימן ר"ג) עמ"ש, ולהשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב.

והנני בזה ידידו עוז דושת"ה בה"י וחותרם בכל חותמי ברכות

יצחק יעקב ווייס ראב"ד עיה"ק ירושת"ו

יוסף גרינוואלד

רב דקהל „קהלת יעקב“ מפאפא
ברוקלין נ. י.

לכבוד ידידי הרה"ג חו"פ וכו' וכו' מו"ה חי"ל שליט"א בעהמח"ס טהרת יום טוב.

בענין הפילטער למקוה אין לי מה להוסיף על מכתבי העבר ועל מה שכבר כתבו כמה גדולי הרבנים שאין להתירו ואף אם יש אופן לעשותו שלא יהא בו חשש פסול מ"מ צריך השגחה גדולה, ואיך נסמוך בעיקר הכשר המקוה על אשה הטרודה בעבודתה דהרי בשעה שהפילטער עובד המקוה פסולה וצריך לחבור ולהכשירה, ואיתא בתוספתא פ"ו דמקואות מעשה במקוה שבין אושא לצפורי והי' ר' דוסא מושיב עליו שני תלמידי חכמים כדי שיקוו בו המים מ' סאה והגה"ק בעל זכרון יהודא עמד על זה למה הוצרך ב' תלמידי

או שתחסר לפעמים מן שיעור שלמה, או שיסתם השפופרת באיזה מקרה, לפיכך אנו אוחרין מעשה הראשונים להכשירה הכשירה, וגם השפופרת פתוחה להחפירה והוא עצהיו"ט וכו' עכ"ל (והובא גם בספר טהרת מים שם).

הרי עד כמה חששו במקוה מחמת שכשרותה מסורה לנשים, ואף האנשים הבלנים העוסקים מדי יום ביומו בהמקוה לא עדיפו מהם להמכשולות שאפשר לבוא אף במציאות רחוקה כנ"ל, מה נענה להשתמשות בהפילטער שצריך זהירות יתירה שלא יבא לידי פסול זוחלין מה"ת, בהדאי לא נוכל לסמוך על העובדים בהמקוה בהדאי הוי מציאות קרובה לבוא לידי מכשול לטבול במקוה הפסולה מדאורייתא, דאין ליתן הדבר לשיעורים, כלומר לסגור את מהלך הפילטער איזה שעות קודם הטבילה, דאף אם לכתחילה יעשה כן אבל ברבות הימים יקילו לעצמן משעה לשעה עד שיגיע למכשול ח"ו וכאשר חשש החת"ס כנ"ל אף במציאות רחוקה כנ"ל, אף אם במקום אחד יזהרו בזה אבל לא ימלט שבכל המקומות יזהרו בזהירות יתירה כדבעי למיהוי ויבואו לידי מכשול ח"ו.

ועיין מש"כ בספרי (ח"ג סימן ל"א) בשם הגה"צ מוהר"ר הלל ל"ש ז"ל מקאלאמייא, לפרש מה דאמרו דו"ל לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה, שאף אם עפ"י תורה אפשר למצוא היתר, צריכים להיות רואה את הנולד שלא לבוא לידי מכשול. ואין להשיב על דברי החת"ס הנ"ל וגדולי ירושלים הנ"ל וגאונים וצדיקים שבכל דור ודור שחששו לתיקונם של המקואות באופן שלא יגיעו לידי מכשול מדברי הריב"ש בתשובה (סו"ס קכ"ה) הובא בב"י (יו"ד סי' ר"א) שכתב ולכן טוב להמשיך מים למקוה כל שיש בו רוב מים כשרים שזה יותר משהו מכ' סאה, ואין לגזור שמה יעשה שלא בהמשכה שלא ברבי' שאין לנו לגזור מעצמנו יותר ממה שגזרו חכמים ואפילו בשאינם בני תורה לפי שהכשר המקוה לא לכל מסוד כי אם לזריזים ולחכמים עכ"ל, והב"י שם הוסיף להביא כה"ג מתשו' התשב"ץ (ח"א סימן י"ז) דאין להחמיד בהמשכה ורבי' לומר שמה ימלאנו שלא בהמשכה דרוב מצויין אצל מקוה מומחים הם עיי"ש.

והנה לפנינו הוא שם (סימן מ"ט) בלשון שרוב מצויין אצל מקוה מומחין הם, כדאיתא בפ"ק דחולין, וכתב שם במוסגר דאף דשם (בחולין) איתא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, אף בר"ן (חולין פ"ו בסוגיא דירך) הביא שם גם אצל מצות כן עיי"ש, ועל יסוד דבריהם הנ"ל הן המה דברי הרמ"א שם (סעיף ד') וכמ"ש בדרכי משה הארוך (סעיף ט') עיי"ש.

וא"כ יש לכאורה מקום לפי הנ"ל לטעון דאין לגזור גזרות בחששות מכשולות, אבל הוא שטר ושוברו בצדו, דהרי הריב"ש דייק וכתב „לפי שהכשר המקוה לא לכל מסוד כי אם לזריזין ולחכמים“, אמנם לפי מה שידוע לנו מן המציאות דאף דהמקוה מתוקנת לכתחילה ע"י ב"ד מומחין, אבל מעשה המקוה בכל יום ויום,

שישיגה על הכל, הלא גם עתה הקשיים גדולים שאין כמעט מורה הוראה בכל המדינה בערי השדה, אשר בקי בהלכות, ועוד להוסיף כזה, לא יעלה על הדעת. כ"ז ביררנו שם היטב בס"ד.

(ב) ועתה נשוב ונראה ד' הרה"ג הנ"ל מש"כ דאפי' אחרי שוב המים מפילטער מושקים במקוה התחתונה, כיון שהוא מקוה ע"ג מקוה וגם מקוה בצדה. וכי נלך בכל מקום לראות האם עשו מקוה ע"ג מקוה. שנית כגון אנו שנוהגין כדברי מרן הדברי חיים שלא יעשו מקוה ע"ג מקוה א"כ מאי איכא למימר. גם בור בצד אם פתוח בשעה שהפילטער עובר או מתרוקנים משם כל המים ג"כ, ולא מהני השקה.

(ג) ומה שהשיג על דברי הגאון הראב"ד דירושלים שליט"א, דאם אין הנוזלים מערבין א"כ במקוה של חת"ס, ע"י בור הזריעה, אשר כתב מרן דלית הטב מיני', איך כשר הלא בשעה ששופכין המים לשם הוי זוחלין. הנה האמת כמ"ש הרה"ג דהלא יש כאן מקוה כשרה וזה נשאר גם אח"כ על כן שפיר לא מקרי שהנוזלים מערבין, אבל בפילטער הלא מתרוקנים כל המים הלוח ושוב על כן בשעה שהפילטער עובר אין מערבין שכולם זוחלין חוצה, ואח"כ כששוקטים כבר נתרוקנו ושוב כל המים ואין מכשירין. וצדקו ד' הגאון הראב"ד שליט"א (ועי' לקמן סוף אות ד').

(ד) שוב כתב הרה"ג הנ"ל דאפילו אם יזחלו מים שבבור הזריעה לא מזיק מג' טעמים, (א) שיש המשכה קודם לזה, (ב) הא דזוחלין אין מערבין הכוונה אשר רק באם מכשיר מקוה חסרה משלימה, לא כה"ג לטהר השאובין. (ג) דמים הכשרים אינו מזיק שזוחלין, רק השאובין לא יהיו זוחלין, דעכ"ח כן הוא דאל"כ איך אפשר לעשות השקה או זריעה בכלל הרי כולם בדרך שזוחלין השאובין להכשרים. הנה מש"כ בטעם הראשון שיש המשכה, הלא כיון רכולו בהמשכה שוב צריך שיבאו ויזשקו במים כשרים רכולו בהמשכה אין שום היתר, וכמו בכולו שאוב צריך להשקה כשרה כמ"כ בזה, וזה פשוט וברור. (ב) מה שרוצה לחלק בין חסרה לבין שאובה. מבואר להדיא בדברי האחרונים דדברי הרמב"ם ז"ל דאין זוחלין מערבין גם בשאובה. נא לעיין בדברי גוב"י מהד"ת סימן קל"ו, וחת"ס סימן ר"ח, וכן בשאר דברי רבותינו ז"ל ואין שום חילוק. (ג) מש"כ דמים הכשרים שבאים עליהם השאובים שפיר מערבין ומכשירין. אמת הדבר, רק שצריך להמתין עד שיהיו שקטים כמבואר בת' ד"ח בכמה תשובות. רק כאן אינו דומה, דעל ידי הפילטער כל המים ננערים לצאת על ידי עבודת הפילטער שמושכין בכח העלעקטריק כל המים וכולם זוחלין מקרו (ועי' רמ"א סעיף ג', והעירנו הרה"ג דהעלמעץ מנוב"י ת' סימן קל"ז), אולם בנ"ד ממילא כשפותחין הנקבים או הכל זוחל (וכמו שכתבנו אות ג').

(ה) מש"כ הרה"ג דיש זהירות יתירה וסוגרים במפתח הכפתור. הנה מי יעמוד אצל כל מקוה שבאמעריקא שיהי' סגור ומסוגר, ועוד הרבה מכשולים כזה, ובלא"ה הלא דעת כל הגדולים שליט"א לאסור.

חכמים והלא עד א' נאמן באיסורין ולענ"ד י"ל דאפשר דהיה צריך איזה זמן מרובה עד שיתאספו בו מ' סאה וחשש דילמא בתוך הזמן יהא נצרך א' לצאת לצדכיו ולא רצה שיהא אפילו זמן קצר בלי השגחה משום חומר הדבר, עכ"פ רואין אנו דרייק להושיב שם ב' תלמידי חכמים ולא סתם בנ"א ואיך נסמוך אנן על אשה במקוה שנפסלה ע"י הפילטער שהאשה הכשירה. והשי"ת יזכנו להנצל ממכשול, והנני חותם בדשת"ה

הק' יוסף גרינוואלד

רפאל ברום

ראב"ד ור"מ דק"ק קאשוי יע"א
אורווונגטאן, ניו יארק יע"א

ב"ה, אור ליום ו' עש"ק זיברך אותו שם תשל"ו לפ"ק שלוי וברכה, וגם לרבות ככה, לכ' יד"ג הרב הגאון המפורסם בכל אפסים, מזכה רבים צדיק תמים, שפתותיו שונים ועונים למים טהורים, בכל מחנות וגבולים כש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא דייטש אבר"ק העלמעץ יע"א ולכאל"ש.

(א) אחדש"ה גיה"ט הגיעוני ע"ג, ומה שהעיר כהד"ג עוד הפעם אודות הפילטער (מסגנת) למקוה טהרה, הנה אבא בזה בקוצר אמרי"ם להשיב על מה שכ' הרה"ג המתיר שליט"א במכ"ע המאור (מחודש מרחשון תשל"ו), והרה"ג הנ"ל ברצונו הטוב לזכות הרבים יצא לישע הפילטער ולהכשירו. אמנם על משמתי אעמודה, שאין להכשירו בשום אופן, ובאמת בטהרת יו"ט (ח"ג דף ט') נדפסה תשובתי הדלה בענין זה (מלבד עוד כמה תשובות בענין הלזה הנוגע לנ"ד, רק אין מן הצורך לכופלם כאן), ועכ"ח אצטדך פה לחזור עליו בשורשי הדברים כדי שיבואר הכל על נכון. הנה העלינו שם דהפילטער יש לאוסרו מכת ששה טעמים, ד' עפ"י הלכה וב' מכח סברא. (א) כי על ידי כן יתבטל עכ"ח מקוה על ידי זריעה, אשר מרן חת"ס החשיבו לעיקר, ורבותינו נוחי נפש החזיקו שיעשו לכתחילה השקה וגם זריעה, כאשר הארכנו שם בכל זה. (ב) חשש קרוב ונורא שישכחו, ויעבוד הפילטער גם בשעת הטבילה, והוי זחילה פסול דאורייתא לרוב הפוסקים, כמעט כולם. (ג) מלאכות הפילטער שונות זו מזו, ואם יהיה הפילטער מן הצד, וסמיכת כל המים על בנין והמאשינעריי, א"כ מעמיד כל המקוה על דבר המקב"ט, כמ"ש האחרונים באבולוי"ף-ווענט"ל. (ד) אם יניחו פתוח בשעת עבודת הפילטער נקב ההשקה תתרוקן הכל ויהיה הלוח ושוב כל המים והוי נתן סאה ונטל סאה. (ה) מצד הסברא, אם נתיר כן, יעשו כן בכל רחבי המדינה, ונעשה המקוה כסווימינג פו"ל, ויהיה להם העיקר הפילטער, לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וישכחו העיקר להמשיך ולהשיק והיא גזירה קרובה ופשוטה, שהרי הפילטער נראה לעין כל רואה והארכנו שם. (ו) ג"כ מצד הסברא, דלא ימצא אחראי בערי השדה

אחרי תת שלום וברכה בידידות כראוי, צער לי מאוד שמן ההכרח אשר לא יגונה ולא ישובח מוכרח אני לעבור פרשתא דא דפילטער במקוה. וביותר נפשי עלי עגמה שבאנו לידי כך ללחום מלחמת חובה שמרצוני הטוב בעומק לבבי מעולם לא עלה על דעתי דבר כזה וגם מעולם לא עשיתי כדבר הזה, אבל קדושתן וטהרתן של בנות ישראל הכשרות יאלצני לצאת חוץ מגודרי בפעם הזאת ובצפיתי אצפה בתשובה זו גברך על המוגמר בפרשה אי נעימה מקוה עם פילטער וגם החולק ירכין ראשו כמודה על האמת וזה כבודו וזה תפארתו ומעלתו ובפרט שכוונתו רצויה לשם שמים כמו שנוכחתי לדעת, רק דבר שאינני מבין גרם לו לעשות ולכתב דברים שלפענ"ד איננו נכון והשם שמים עתה מבקשו ממנו להודות על אמת ולהשקיט ולהשתק אש המחלוקה שלא תפרוץ לאש זרה.

תשובתי אפתח במה שפתח הרב החולק, חכמים הזהרו בדבריכם" אם אחד רואה שנשאר יחידי גנר הרבה הרבה רבנים שרובם ככולם ישבו לשעבר ביוראפ וגם יושבים עתה בכל ארצות פזורינו על כסא ההוראה וכולם פה אחד פוסלים "מקוה עם פילטער" היה לו להיות נוהר בדבריו כחכם הרואה את הנולד, הגם שבאמת ח"ו אינני חושדו בשום דבר אלא אדרבה ואדרבה דנו בתמימותו לכף זכות שלטובה כוונתו וכמו שכי' במכתבו הארוך, עכ"ז מעצמו היה לו לדון גם את הרבנים שיחי' העומדים כנגדו שבדאי ג"כ כוונתם לשם שמים ולא לחנם לחזים כארי וכבן חיל למען קדושתן וטהרתן של בנות ישראל הכשרות.

ריש דבריו פליאה נשגבה וכחידא בעיני תומך שתי ידיו ע"ז שמקוה ע"ג מקוה המקוה התחתונה על מקומה עומדת וממילא מטהרת המים הזוחלין למקוה העליונה ע"י הפילטער. תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי חדא והלא כל הרבנים שיחי' האוסרים הפילטער ס"ל דמקוה ע"ג מקוה פסולה לנו כהוראת הגה"ק בעל דברי חיים זצוקלה"ה, וכמו שגם אני בעצמי בתשובתי, כסניף לאריות הגאונים הגדולים שליט"א, בירדתי בארוכה (ונדפס בטהרת יו"ט ח"ג ועוד בתשובות אחרות במקומות אחרות פעם בארוכה ופעם בקצרה). ועוד מי הגיד לו דבר זה בלא שום ראיה מסברא בעלמא במקום שנוגע לאיסור כרת שאם המים במקוה העליונה נעשה זוחלין אין על המים שבמקוה התחתונה דין מים זוחלין שע"י זחילת מים העליונים נעשו מים שבתחתונה ג"כ דין מים זוחלין. ובאמת הרמ"א (סימן ר"א ס"ג) חושש לזה לכתחילה. והגוב"י (חיו"ד סימן קל"ז) תומך בידי, ועיין גם בתשו' משיב כהלכה חיו"ד סי' ז' וחי'. ונהי שאין לפסול מקוה בשביל כך אבל לכתחילה לעשות דבר כזה שרבינו הרמ"א חושש עליו אינו מובן וגם אם מי שרוצה לעשות לכתחילה נגד הרמ"א בשביל טעמים ונימוקין שיש לו אבל עכ"פ לצעוק על שכנגדם החוששים ע"ז בוראי אין להבין כלל ותמה עליו שכלאחר יד כלא הי' מיקל והתמרמר על שכנגדם, ובפרט שהגוב"י תמך ידי הרמ"א ועכ"פ היה לו להרב החולק לפרש דבריו למה איננו חושש לאלה הדברים.

ועכ"פ צריך הרה"ג לבטל דעתו ולילך אחר דעת רבים כדרכו של תורה. ובאמת מי שבקי בתהלוכות מדינה זו ידע שיש לחשוש הרבה והרבה, יותר ממה שכתוב כאן, וכתבנו רק מעט מן המעט.

1) שוב כתב דאין בכחנו לגזור ואפילו תב"ד הגדול גזר רק כשיש טעם. הנה בכל דור ודור חששו רבותינו לחשש הקרוב לבא, וכל ספרי הפוסקים מלאים מזה, ורק במקום שלא אפשר, אז עשו עכ"פ גדרים מה לעשות שלא להכשל, אבל בג"ה הרי כעת לא דומה ללפני שנים, שע"י הטעכניק אפשר לעשות בכל יום מקוה נקיה עם מים חדשים, בכל יום בתכלית הנקיות ולמה לנו לבא לחששות גדולות וקרובות. ומה שחושב הרה"ג שנשים הנאורות גזרו אומר, שלא ילכו רק אם יש פילטער. הנה נשים לא יודעות כלום, רק שתהי' להן מקוה נקי' ועיני' פילטער גילה להן מאן דהוא, ועתה חושבות שזוהו תיקון היחידי, ואם יאמרו להן שתהיה נקי' די בזה, ואין בזה שום זיכוי רבים, רק אדרבה ח"ו קלקול להבא שיתפשט הפילטער בידי ההמון, וכבר כתב מרן הר"ח דמאשין משתנה בכל עת, וחשש וגזר והחמיר בכל מצות שלא יעשו על ידי מאשין וקו"ח בג"ד. והבאנו בתשובה אחת דברי גאון הדור מטשעבין זי"ע שלא לעשות ענין חדשים במקוה שא"א לידע הקלקולים שיצאו מזה (כאשר הובא בשו"ת חשב האפור).

2) והנה היה מקום להאריך בכל פרט ופרט הרבה אולם כמדומה שאין מן הצורך שכבר גילו דעתם גאוני הדור שליט"א שלא לעשות פילטער. ועל כן אם כי כוונת הרה"ג המתיר שליט"א ראוי, ודורש טוב לעמו ורוצה בתקנת בנות ישראל, מ"מ יש להן תקנה אחרת בקצת טרחא, וקצת הוצאה, ליתן מים חדשים בכל יום, ולא על ידי פילטער אשר עלול ח"ו להביא קלקול וחששות גדולות.

ה' הטוב יערה עלינו רוח טהרה ממרום, ונפרוץ למזרח ומערב צפון ודרום, להרחיב גבול הקדושה, ולראות כלילת יופי בחידושה, וקירוב נדחינו מארבע פינות, באותו ומופתים קץ הפלאות, מתוך שובע שמחות, ועיני כולנו רואות בעזרת רוכב ערבות, לשם ולתהלה אכ"ר.

ברשת"ה יד"ג עז

הקי' רפאל בלום

משה שמערן

אב"ד דעברעצין ונייהיזול

בעהמח"ס באר משה ד"ח

אל הלוחם מלחמת מצוה להקים מקואות כשרות כמצווה, בלא פשרות ובלא שינוים ה"ה כבוד ידי"ג וידיד נפש כל חי הרב הגאון הצדיק חו"פ זי"ר ויר"ת חו"ב טובא בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים כקש"ת מו"ה ח"ל גבור מלחמה שליט"א אב"ד העלמעץ וכעת אור תורתו זורת בעואב"י וזיליאמסבורג יצ"ו לשם ולתפארה.

ומה שהשיג על דברי הגאון הגדול מוהרי"י ווייס שליט"א ראב"ד דעדה החרדית בירושלים תובב"א בעהמח"ס שו"ת מנחת יצחק. תיכף בראותי דבריו השבתי לתרץ כעין שראיתי אח"כ בתשו' הגאון האדיר בעל מנחת יצחק שליט"א ששדר לן חורפי' לבאר ולברר דבריו כשמלה באופן מאוד נעלה בדרך ישכון אור. לדעתי מכאן יכול הרב החולק לדון על כלל כולו שאין לדבריו יסוד בהלכה. דהלא בנקודה זו חשב שנצח את הארי ולבסוף רואה שאדרבה ואדרבה נשאר מנוצח. לבסוף יצא בארוכה עם משלים ומושלים שאין בידינו לגזור ולאסור הפילטער גם אם הגזירה קרובה עישה"ה, ימחול לי הרב החולק כי בכאן טעות נזדקק לפניו. הוא מיוצאי רוסיא, אבל אנן יוצאי אונגארין יודעין שע"י שינוים בדברים "קטנים" נפלו חלק גדול מאחזנו בני ישראל בארץ אשכנז וגם בארץ הגר. ח"ו לא רצו לעשות שינוים "במקוה" כי בזה ידעו שלא ימצאו מי שישמע להם, אבל קצת שינוים בבגין ביהכ"נ ובספסלי ביהכ"נ וכיוצ"ב ידעו שישמעו לו, ובפרט ששקר בפיהם שכונתם לקרב הרחוקים שבלא"ה לא יבואו לביהכ"נ ויתרחקו מכלל ישראל וע"י השינוים "הקטנים" ישונו אל חיק אמתם, ואנו ידענו מה שעלה להם ובעוה"ת איך הצליחו בחסדי ורחמי ה' אלו שעמדו על משמרתם שלא להניח לשנות שום דבר קטן וגדול. וע"כ פחד ומורא עולה בלבינו חס מלהזכיר לעשות שום שינוי במקוה, דהיום יעשו "הפילטער" באופן שהסילונות הן ממעל להדופן ואין כאן חשש מעמיד בדבר המקבל טומאה, ולמחר יעשו באופן שהסילונות יהי' בתוך הבור ויהי' נפסל מכת מעמיד בדבר המקבל טומאה ומי יעכב בידם לעשות כן ואפשר שח"ו כבר עשו כן ומי יודע. וגם ידועים דברי הריב"ש (כעת איננו זוכר בדיוק מקומו) שמצוה על הב"ד גם בזמנינו לגזור וגם החוב עליהם מוטל לעשות כן במקום שאינם בני תורה מצוים והביא דברי הר"ת (ביצה ו' א' ד"ה והאידינא ושבת קל"ט ב' ד"ה יום טוב) בני בשכר אינן בני תורה ובני מלאון בני תורה (ועי' בשטמ"ק ביצה שם) וק"ו בן ק"ו כאן במדינת ארצה"ב ודוקא במקומות שאנו רגין ששם עשו המקוה עם "פילטער" שבעוה"ר רובם ככולם אינם בני תורה, ולא רק אינם בני תורה אלא רחמנא יצילנו רובם ורובא דרובא מחללי שבת בפרהסיא עוקרים כל מצות ה' ביד רמה, שומו שמים לאלו היינו במקומות אלו ימסרו מקוה עם "פילטער" בזמן שממש חכמת הטעכניק משתנה יום יום, היום עושים כך ומחר עושים כך, היום יבקשו לעשות עפ"י המצאות הטעכניק של מחר. אלמלא ידענא שהרב החולק הוא רב ירא וחרד לדבר ה' וכוונתו לשם שמים בתקנת "הפילטער", מן הראוי היה להרעיש עולמות כנגדו, שיעזוב דרכו ושיטתו, וח"ו אל יכניס חרשות ביסוד טהרתן של ישראל. אבל יהיה איך שיהיה אני פונה כאן בתחנונים ובלב נשבר אל הרב החולק בחשאי ובשתיקה נא ונא לחדול מלערב עוד בענין "הפילטער" ויאמר רבו עלי חבירי לאסור ובטלתי דעתי כי כן דרך אוהבי תורה ויראה שלא לתקוע עצמן בדבר ה'

זו הלכה ובפרט שרבו גם רבו החולקים עליו והסער בא לדממה ושלו' על דייני ישראל. ואם לא אז בלא ספק שהמחלוקות יתרבו ומי יודע עד היכן הדברים יגיעו והקולר יהיה תלוי בצוארו, ואנחנו את נפשינו הצלנו. חוזר על הראשונים ה' היודע מחשבות מעיד שח"ו לא לקנטר כתבתי אלו הדברים אלא למען השלום והאמת ובטוח אני בצדקת ובתמימות הרב החולק שגם אם להלכה יחזיק בשלו אבל למען כבוד שמים למעשה יחזור מהוראתו ויתן צו תיכף ומיד לכל הסרים למשמעתו להסיר ה"פילטער" מכל המקואות ומקנא אני אותו אם יעשה זאת ויתקדש שם שמים על ידו.

וע"ו בעה"ח בלב בטוח שדברי יעשו רושם טוב ויתקבלו דברי לדצון ויעשה פעולתו הנרצה ונוכה לישועת ה' במהרה אכיה"ר

ג' לחנוכה תשל"ו לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו
 הק' משה שמערן

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

באמ"ו הגה"ק מהר"ש זצ"ל

אב"ד דפה"ק פילאדעלפיא

ב"ה, גר ששי של אור חנוכה תשל"ו

אורה ושמחה להאי גברא רבא ויקירא, ש"ב ויד"ג, הרב הגאה"צ המפורסם לוחם מלחמת הקודש בשביל טהרתן של ישראל, כקש"ת מוהר"ר חי"ל דייטש שליט"א, מלפנים האב"ד העלמין וכעת על ישראל הדרתו בק"ק ברוקלין יצ"ו.

מכתביו עם הגליונים הגיעו נכון. יפה עשה כת"ד להדפיס פירושי ופסקי הראשונים, הרא"ש והמאירי עם ביאורים, להלכות מקואות. חלק זה עתיד להתפשט יותר בחוגי הישיבות, ביחוד בין התלמידים המגיעים להוראה. אשרי חלקו וחלק המסייעים אותו.

ובדבר המקוה עם פילטער כבר נתברר איסורו מתוך תשובות גדולי ההוראה שיחיו, אשר מעכת"ר מדפיס אותן בס"ד בספרו הגדול. ואין דרכי לטחון קמחא טחינא. אבל עתה באתי בשביל דבר שנתחדש ע"י מכתבו של כבוד ידידנו הגאון הגדול האב"ד דעברעצין, מהר"מ שטערן שליט"א, כתוב יושר דברי אמת הנובעים מעיומק לבבו הטהור לשם שמים. והגני בכל לבבי ונפשי מצטרף אתו עמו לפנות להרב המתיר הוא ידידי מאד. הרה"ג והרה"ח וכו'. ... שליט"א, אשר בלי ספק התנגדותו היתה ג"כ לש"ש כפי הבנתו ודעתו, להתחשב עם פסק דינים של הרבנים המובהקים ועמורדי הוראה בדורנו יצ"ו ולענות ולומר: מה אעשה שרבו עלי חבירי בהלכה לאסור הפילטער במקוה טהרה, ועי"ז תשקע אש המחלוקת שלא תפרץ ח"ו לאש זרה, ויתקדש שם שמים על ידו ברבים.

בברכת כהן לפרו"ש ולהתחדשות כח וגבורה לקדושת טהרת ישראל

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

סרן שלו' הכהן זצ"ל יאלעם

תשובות הגאונים על קונטרס אחד (פלפול התלמידים) בהמאור כסלו-טבת תשל"ו ובו מאמר מרב אחד בענין מקוה ע"ג מקוה ובענין הפילמער, מדחין דבריו, והדבר פשוט שאין לשנות ולעשות חדשות וצריך לעשות המקואות כמקדם זה בצד זה וכן בענין הפילמער ח"ו לא תיעשה כזאת בישראל.

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

באמ"ו הגה"ק מהר"ש זצ"ל
אב"ד דפה"ק פילאדעלפיא

אור יום ד' וירא תשל"ו לפ"ק

שלמא דבא מן שמיא ליד"נ וש"ב, הרב הגאה"צ המפורסם, זוכה ומזכה את הרבים בטהרה וקדושה, כקש"ת מוה"ר ח"ל בן רחל מלכה שליט"א, הגאב"ד העלמין ועל ישראל טהרתו בעיר ברוקלין, יצ"ו.

צד לי מאוד בקראי מכתבו הטהור, שבו הרגשתי מכאובי לבו מהקמים נגדו. כשאני לעצמי, אין דרכי להתוכח עם כל מאן שהוא בכתובים. עצתי שגם מעכת"ר לא ישיב על דברי הכותב כי אם בקיצור, להראות מה שחיסר בכוונה או בבלי דעת. כי אותם הקוראים דברי הכותב לא יתנו לב לדעה אחרת. וכל השקלא וטריא לא יועיל מאומה, וה' עמך גבור ח"ל להמשיך בבדיאות השלימות עבודת הקודש, להרבות טהרה וקדושה בישראל להחיש ביאת משיח צדקנו בבא"ס.

אפרים אליעזר באמ"ו גאון ההוראה
מון שלו' הכהן זצ"ל יאלעם

הרב אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

ב"ה, ב' לס' וירא ט"ו חשוון תשל"ו לפ"ק ברוקלין יצ"ו
וחוה"ש וכט"ס לכ' ידידי ומחוי' הרב הגאון המפורסם בחיבוריו היקדים טהרת יו"ט, כקש"ת מוה"ר ח"ל דייטש שליט"א האדמו"ר מהעלמען, וכעת אור תורתו וצדקתו זורח בעואב"י ברוקלין תצ"ו.

אחדשה"ט ושתוה"ר כיאות לגברא דבא כווח"י, הנני להודיעו כי זה איזה ימים שהגיע לידי גליון א' תורני (פלפול התלמידים) ובו מאמר מרב אחד בענין מקוה על גבי מקוה, שרבים וכן שלמים מגדולי הרבנים מדורות שלפנינו — ולהבחל"ח — רבנים מפורסמים מגדולי התורה וההוראה שבזמנינו שליט"א אסרוה מחמת כמה חששות גדולות, והוא יצא נגדם להתירא, ומשתמש במאמרו הנ"ל בבטנים קשים, בוטים כמדקרות חרב נגד האוסרים, כמו "רבנים — חכמים בעיניהם" ועוד כתב ש"סילפו את דברי הד"ח ח"ו, וכן "לפי דמיונם הכוונ והמוטעה" ועוד, שלא כדרך ת"ח הנוחים זל"ו בהלכה, וכמו שדרשו חז"ל במס' קידושין ד' ל' ע"ב עה"פ את והב בסופה, שבסופה נעשים אוהבים זל"ו, ודברי חכמים בנחת נשמעים, ורב זה לא נהג מנהג זה, ותחת לפלפל בחכמה לברר היתרו, פלפל בגבורה...

והנה בגוף הענין, במ"ש שמדברי הד"ח ח"ב סימן פ"ח משמע שאין לפסלה מטעם קטפרס רק היכי שחיבור המים בין המקוה העליונה והתחתונה נעשית ע"י צינור וסילון ורחוקים זמ"ו, משא"כ אם רק רצפה מפסקת בין מים למים אין לפסלה. ובאמת לא חידש בזה מאומה שכבר כתב הגאון מהר"ם אריק ז"ל בתשו' אמרי יוסר, אמנם כמה מגדולי הפוסקים האחרונים ז"ל לא הבינו כן בדברי מרן הגאון"ק בעל ד"ח זי"ע דק שהשאלה שנשאלה לו היתה לפי הצינור בתשו' הנ"ל, ע"י תשו' פרי השדה להגאון האדיר שר התורה וההוראה האבד"ק באניאד) ח"ד סימן קל"ח שאוסר בכל גווני, והביא ראיה לאיסורו מתשו' ד"ח הנ"ל, וכן משמע נמי מתשו' ח"א סימן מ"ו עיי"ש. וכ"כ בתשו' חסד יהושע ח"ב סימן נ"ז ח"ל, דאף כי בתשו' אמרי יוסר סי' ע"ט כתב דרק בסילון מחמיר הד"ח אבל במקוה ע"ג מקוה ממש מודה דל"ה קטפרס, כבר הראיתי בדב"ח ח"א סימן מ"ו מוכח להדיא גם במקוה ע"ג מקוה מחמיר הד"ח, וסיים דבריו, שהגאון האדיר מהר"ש ענגל זצ"ל האבד"ק ראדמישלא הסכים לדבריו אלו ואמר שהצדק אתו מש"כ בד"ק של הד"ח זי"ע, ובכן מי יהיו לבא אחר המלך, מאן מלכי רבנו, להתיר מקוה זו נגד דעת רבוה"ק זצ"ל. וכן מה שהביא במכתבו מש"כ בתשו' מנחת יצחק ח"ה סימן צ"ב שדחה בשתי ידים אפשרות זו לפסול מקוה ע"ג מקוה שהחיבור ל"ה ע"י צינור, בודאי שלא ראה מש"כ בס' טהרת יו"ט עמס' מקואות ח"ב (עמוד י"ב) במכתבו של הגאון מנחת יצחק שליט"א שהרבה מן הרבנים נטו מסברת האמרי יוסר וכו' וסבידא להו דאין לחלק בזה, דאף בגוונא שרק הרצפה מפסקת בין מים למים יש בה משום קטפרס, וכמו דמוכח מדברי מרן בתשו' דברי חיים ח"א סי' מ"ו. — הרי שדעתו בשי' בעל ד"ח זי"ע שבכל גווני יש בה משום קטפרס וכמש"ל, וכן בתשו' שם (עמוד רנ"ט) האריך קצת בפסול זה, וכתב בשם מרן הגאון"ק מסאטמאר שליט"א דאין שום גפ"מ דאין לעשות מקוה ע"ג מקוה אפילו כשישנן בורות אחרות סמוכות למקוה ע"ג מקוה וכו' ובאמת כל המקואות שנעשו ע"י עצתי צויתי לעשות שלא ע"י מקוה ע"ג מקוה וכו'. ומש"כ הרב הנ"ל שמהו הגרעון אם עושים ג"כ בור מן הצד, ואם ירצה מי שהוא לעשות י" בורות של השקה מי מעכב, ע"כ. — דבריו אלו חסרים הבנה, דהן חסרות דבמקוה כשרה שאין עליה שום חשש, אין שום חסרון וגרעון בתוספות של בורות השקה, משא"כ במקוה כזו שרבו עליה חששות פסול, מה יתרון לה בתוספות בורות השקה, שאין בהן שום תיקון בעולם, אדרבה עלולות הנה להטות ולהכשיל ר"ל.

וכעת לענין הפילמער" שנגע בו בהערתו במכ' הנ"ל, באמת אין אני רוצה לחזור על כל הנכתב בזה, אמנם הערה אחת יש לי בה, כי ראיתי בדבריו שם

היא כדבעי ע"ש. שוב (בעמוד ז' בהגה שתחת הקו) הוא כותב בקשר לשימוש בפילטער לנקות מי המקוה. שאין בו שום חשש שהדי "מנקים המים ע"י הפילטער בצהרים" ע"ש. — חבל על בעל הקונטרס ששבק כאן להסידותי' וסומך עצמו על אותם עמי הארץ ונשים שלטיפולם מסורות מקוה הטהרה במקומותיה. שיעשו הכל בצהרים לעיני השמש גם בלי כל השגחה ועכ"פ גם בלי השגחה מספיקה כאשר כותב בעצמו (עמוד ה'). ואמנם לדעתי העני' זה וזה לא יכוננו וכבר הארכתני בדין מקוה ע"ג מקוה בתשובתי שנדפסה בספרו דמר טהרת יו"ט ח"ב עמוד רס"ח—ער"ב. ויותר מזה בספרי שו"ת בצל החכמה ח"ג סי' נ"ז, נ"ח, ס'. ס"ב. והבאתי דעת רבותינו מאורי הגולה בשו"ת כוכב מעקב, נפש חי' ואמרי יושר להתיר מקוה ע"ג מקוה גם אם בעליונה מים שאובים והעדותי שם כי מודים גם דברי הרמב"ם ודבינו האי בפיהמש"נ (מקואות פ"ו מ"א), מ"מ אחר שהזכרתי שם גם דעת רבותינו הפוסקים האוסדים, הדברי חיים, העמק שאלה ופרי השדה טרחתי ליישב פ"י הרמב"ם ורבינו האי לדעתם וביארתי לשונו המוקשה של מרן הד"ח בתשובותיו לפקוענ"ד — ופירוש בעל קונטרס הג"ל רחוק ודחוק להכניסו בלשון מרן הד"ח בתשוביו. — לכן בוודאי חלילה לעשות מקוה על גבי מקוה כשבעליונה שאובים, כאשר כתבתי בתשובתי הג"ל.

גם בקשר לשימוש בפילטער לצורך מקואות, כתבתי ככד באחת מתשובותי הקודמות אל כהד"ג שליט"א, כי המים הנכנסים לפילטער נעשו שאובים והמקוה בשעת זחילת המים אל הפילטער הוי זוחלין לכו"ע. וגם בעת החזרת המים מן הפילטער אל המקוה הוי פסול זוחלין לדעת מרן הד"ח. על כן אין לעשות פילטער במקוה ומכש"כ במקומות שאין השגחה קפדנית כראוי על הטיפול במקוה וכמש"כ.

יה"ר מלפניו ית"ש לקרב לב עובדיו ההוגים בתורתו ועומדים על משמדת דתו דת תוה"ק להבין לבבם אליו לעבדו באמת ביראה ובאהבה. כעתירת ידידו מצפה בקרב כל ישראל לישועת ה' כהרף עין

בצלאל שטערן

מאיר זאב נאלרבערנער
אב"ד פעלעדיהאז ברוקלין נ. י.

בס"ד ג' ויצא תשל"ו ברוקלין יצ"ו

שלמא רבא לגברא רבא מחו' ושיב הרב הגאון הצדיק המפורסם לאיש גבור חי"ל, לוחם מלחמת ה' יומם וליל, להרבות טהרה וקדושה בישראל, פאה"ד בוצ"ק חו"פ וכו' כקש"ת מוה"ר חי"ל דייטש מחבר ספרי הענקים טהרת יו"ט, האב"ד וארמו"ר דק"ק העלמעץ ונקרא בפי כל דעד העלמעצער רבי שליט"א. הנה קבלתי הקונטרס ששלח לי הדג"ק שליט"א שיצא מרב אחד אשר כנראה מדבריו שלבו עליו דוי על הני שני איסורים שאסרו גאונים זמנינו שליט"א.

שמודה שיש סוג א' של פילטער המשמש בברכת שחי' (סווימינג פול) שנאסר מגדולי הפוסקים משום זחילה וכו' אמנם פילטער זה שעשו במקוה "דעיר פלוגית" הוא פילטער מסוג אחר שעומדת בחוץ וכו' "וזה נעשה בצהרים" וכו' ומה"ט אין לפסול המקוה בפילטער זה, ותמה תמה אקרא על הכותב דגן, וכי מי ערב לו שאיזה רב אמדיעקאי שאינו יודע להבחין בין פילטער לפילטער הפסולה והכשרה, שיבנה מקוה בעירו בתיקון הפילטער ויאמר בלבו פרושים התירו את הפילטער ואין בו שום חשש, כמש"כ הרב הנ"ל, וכי אינו רואה בזה מכשול נורא?

פוק חזי מש"כ מרן הגאון"ק בעל ד"ח זי"ע ח"ב סימן צ"א וזלה"ק, ומה שמפלפל לעשות מקוה מחדש ע"י תחבולות, אתפלא מאד למה יבחר דרכו והרגיל עצמו לעשות הלכה למעשה ע"י חדיפות ח"ו, וכדכתבו הפוסקים מה בהאי עלמא שפלה בוחר אדם בדרך היותר בטוח, מכש"כ בדברי מצות הבודא ית"ש שעלינו לעשות על צד מרווח יותר, ובפרט בענין טהרת ישראל שתסמר שערות הראש להורות בזה כמש"ש הרשב"א ז"ל בת"ה הקצר עיי"ש דברים חוצבים להבות אש.

וע"כ עצתי אמונה שעל כהד"ג ידידי שליט"א ללחום בכל עוז ועצמה נגד מקילים כאלו, לעמוד בגדר, ולמנוע פרצה זו מבית ישראל, וחפץ ה' בידו יצליח להדבות טהרה בישראל, ובזכות הטהרה נזכה במהרה לביאת משיח צדקנו בב"א.

ידידו ומחו' הרוש"ת מלונ"ח
הק' אברהם מאיר איזראעל

בצלאל בהנמטה"א זצוק"ל שטערן
מח"ס שו"ת בצל החכמה ג"ח
אבדק"ק "קהל יראים" ווין יצ"ו

בס"ד, וינא יצ"ו, א' לס' ויצא ה'תשל"ו
אל מע"כ ידידי רב חביבי הרב הגאון המפורסם חוטר מגזע תרשישים נודע בכל אפסים חו"פ צ"ת וכו' כש"ת הג"ר חנניא יו"ט ליפא גר"ו דייטש אב"ד וארמו"ר דק"ק העלמעץ יצ"ו, מח"ס טהרת יו"ט הנודעים לתהלה בעואב"י ברוקלין יצ"ו.

אחדה"ט ושת"ה בידירות כנה. מכתב כהד"ג שליט"א בצירוף הקונטרס פלפול התלמידים הדין בהתירא דמקוה ע"ג מקוה לנכון הגיעני. — כבקשתו עבדתי על דברי קונטרס ההוא ולא מצאתי בו לא ראייה ולא סבדא נוספת להתיר חוץ מאלה שכבר נדונו בהרחבה בתשו' הרבנים הגאונים שליט"א שנדפסו בספרו דמר כהד"ג שליט"א יחד עם תשובות גאונים הדורות אשר לפנינו ויעוצכ"י, שכבוד הורו בנידון אשר כלפנינו.

בקונטרס הנ"ל (עמוד ה') מדים על נס את התועלת המרובה שיש במקוה ע"ג מקוה והוא, כי בדורינו הרי הטיפול במקוה למלאותה, לחממה, להחליף מימי' וכיו"ב מסור לידי נשים ועמי הארץ ומי משגיח שהכל יעשה כדין, משא"כ במקוה ע"ג מקוה אנחנו בטוחים שההשקה

רפאל ברום

ראב"ד ור"מ דק"ק קאשוי יצ"ו
ברוקלין, נ. י. יצ"ו

ב"ה, אור ליום ו' עש"ק לס' וה' ברוך תשל"ו לפ"ק
החיים והשלום והברכה, וגם לרבות ככה, עיכובא
מיד ולדורות, ברביות והמשכות, לכ' ידי"ג הרב הגאון
המפורסם בכל אפסים, צ"ת מזכה הרבים, נודע בשערים
המצויינים, כש"ת מו"ה הנניא יו"פ ליפא דייטש
שליט"א אבדק"ק העלמעץ יע"א ולכאל"ש.

אחדש"ה הנה גיה"ט הגיעני בצירוף קונטרס פלפול
התלמידים ובו מאמר מרב א' בענין מקוה ע"ג מקוה
הנה עברתי על מאמר הנ"ל ולא מצאתי בו אפילו דבר
א' אשר יאמר עליו כי הוא זה חדש, העתיק התשובות
אשר כבר נאמרו והובאו בדברי גאוני הדור שליט"א
בספרו הגדול דמר טהרת יו"ט ח"ב מדף רמ"ו עד דף
רפ"ז, ולא חידש אפילו דבר אחד, ונשתוממתי על
המראה, כי הגאונים שליט"א כל א' לפי דרכו מאריכין
בבקיאות וחריופות עצום, והרב הזה כותב עליהם לא
בלשון חכמים אשר בנחת נשמעין רק בלשון מדברת
גדולות, וזהו כל חידושו לא זולת, כי מה שחושב
שחידש דהיינו לחלק בין סילון לנקב — כבר הובא שם
כמ"פ בד' הגאונים, וגם אני הקטן הארכתי בזה שם
בביאור היטב הדק בס"ד, ובאמת אין מה להוסיף על
מה שנכתב שם וכל ישר הולך ימצא שם הכל מפורש

(ב) ואשנה בקיצור דמקוה על גב מקוה פוסל הד"ח
בסימן פ"ח, והגאון רבינו בעל אמרי יושר (ח"ב סימן
קס"ז) רוצה לומר דרק בסילון המחבר פסל הדברי חיים
לא בנקב כשפופה"ג, אמנם בד"ח בסימן מ"ו מפורש
דגם בנקב כשפופה"ג פוסל וכבר כתבנו כן בתשובתינו
הדלה נדפס בספרו (ד רפ"א באורך) ותמהתי שם על
הגאון ז"ל, גם ביארתי שם דברי מרן הד"ח בסימן מ"ו
באורך ולשום כל העקוב למישור בס"ד, וכשבאים המים
הכשרים וכבר יש שיעור, אז שפיר אפשר ליתן אח"כ
שאובים כמו בהתיבות התלויים, והכל מבוואר שם, ואין
לכפול כאן, וכן מוכח להדיא בהעמק שאלה להגה"ק
מהארניסטייפלא זי"ע.

(ג) וכן מבוואר בתשו' הגאון מו"ה יהושע גרינוואלד
ז"ל אב"ד חוסט, בספרו חסד יהושע אשר הביא שם
כה"ג בספרו דף רמ"ז בזה"ל, ואם כי בשו"ת אמרי
יושר (סימן ע"ט) כתב דרק בסילון פסל הד"ח אבל
במקוה ע"ג מקוה ממש מודה כבר הראיתי לדעת דבד"ח
(ח"א סימן מ"ו) מוכח להדיא דגם במקוה ע"ג מקוה
מחמיר הד"ח ובתשובה הערוכה אלי מהגאון האדיר
מראדאמישלא זצלה"ה כתב הצדק אתי בזה, ע"כ.
בשו"ת פרי השדה ח"ד סימן קל"ח) אוסר לגמרי
מקוה ע"ג מקוה והובא בדברינו בספרו דמר, מלבד מה
שהעתיק בספרו בדף רנ"ז, וכתב שהד"ח פוסל בכל גווני
לא לבד בסילון, וכן כל גאוני דורינו שליט"א
בתשובותיהם מחמירים.

הא' לעשות מקוה ע"ג מקוה והב' לעשות פילטער
לנקות מי המקוה, והנה תיכף בתחילת קריאתי הקונט'
הלו וראיתי שכתב בזה"ל, והנה באחרונה יצאו איזה
רבנים, "החכמים בעיניהם", בדקתי בלישנא, ואמרת
מיד תפוס לשון ראשון, דמשמע מלשונו דבעיניו אינם
חכמים אלא שוטים ח"ו, הרי דנעלם ממנו דברי עקביא
בן מהללאל (עדיות פ"ד מ"ו) דאמר מוטב לי להקרא
שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום,
והרי במקוה ע"ג מקוה כבר יש לנו פסקו של הבי"ד
הגדול בדורנו מרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א, ונדפס
פסק הזה בטהרת יו"ט על מקואות ח"ב עמוד רנ"ט,
וכתב שם בזה"ל, כבר גיליתי דעתי שאין לעשות כזה
(מקוה ע"ג מקוה) "מכמה חששות" — הרי מזה דלפסק
הלכה למעשה לא נחית לשום חילוק בין אם המקוה
העליונה רחוקה מהתחתונה או סמוכים זל"ז.

ואפשר דזהו באמת אחת "מכמה חששות" שחשש
עליהן מרן שליט"א, דאם יהיה איזה היתר לעשות
מעג"מ, אם כן נתת דבריך לשיעורין (כשבת ל"ה ע"ב
ע"ש ברש"י) דכל אחד שיתאווה תאוה לעשות מקוה
ע"ג מקוה ישער בעצמו הבדל ההרחק של העליונה
לתחתונה וישער בדעתו דבהבדל כזה עדיין סמוכים
הם ואין בו שום קטפרס, ובאמת טועה הוא בדמינו
ונמצא שפסול מה"ת גם משום זוחלין, אשר ע"כ
להלכה למעשה גזר מרן שליט"א לאסור כל מין מקוה
ע"ג מקוה, ואנחנו שכפופים תחתיו מוכרחים לקבל
הוראתו בכל תוקף ועז ולא לזוז ממנו אפילו אם
החכם בעיניו יקרא אותנו שוטים.

ומובן מאליו דבדברי פסק הזה אין שום מקום
לסלף ולעקם ולהשמיט מדבריו דהרי בדברים קצרים
הללו פוסק בהחלט לאסור כל מיני מעג"מ כנ"ל לא
כמ"ש המחבר הלו בקונטרסו שהרבנים האוסרים עיקמו
וסילפו והשמיטו בדברי הגה"צ מסאטמאר שליט"א
"פן יבין הקורא ויתמה על הפוסלים" — אוי לאזונים
לשמוע בזיון של ת"ח בדבר חשד של שקר גם כזה,
וכמעט בולט בדברים הללו כאלו היה אומר מאי אהני
לן רבנן לדידהו קרו לדידהו תנו (כסנהדרין צ"ט ע"ב
ע"י"ש).

אמנם קימ"ל דגם בגמר דבריו אדם נתפס, וא"כ
בשלמא בתחלת דבריו של הרב הלו שדן רק על דין
מקוה ע"ג מקוה, עדיין היה תירוץ עמו שלבו בוער
בקרבו להוציא שיטתו של כ"ק הרשב"ב מליובאוויטש
זצוק"ל מכח אל הפועל, אבל בסוף דבריו שיצא
להתיר גם את הפילטער, איזה חסידות ראה בזה להתיר
את "החדש" מה שגדולי זמנינו אוסרים, ע"כ סופו
מוכיח על תחלתו, ואין להשגיח על דבריו כלל וכלל
לא, לא על תחלת דבריו בענין מקוה ע"ג מקוה ולא
על סוף דבריו בהיתר הפילטער כנלע"ד.

והגני בזה ידידו ש"ב דו"ש תורוק"ד

הק' מאיר זאב גאלדבערגער

משה שמערן
אב"ד דעברעצין יצ"ו
בעמח"ס שו"ת באר משה ד"ח

אל גבור חיל הלוחם מלחמת ה' בכח התורה ה"ה כבוד ידי"נ הרב הגאון צ' חו"פ בקי וחריף עצום בכל חדרי תורה המפורסם בכל קצוי תבל וים רחוקים כש"ת מו"ה הנניא יו"ט ליפא דייטש שליט"א בעהמ"ח ספרי הענקים טהרת יו"ט וכעת אור תורתו זרח בעואב"י וויליאמסבורג בברוקלין יצ"ו.

אחרי תת שלום באהבה, קבלתי קונטרס אחד "פלפול התלמידים" ששדר לנו כהד"צ שליט"א בענין מקוה ע"ג מקוה וגם לרבות דן ב"הפילטער המנקה את המקוה כעין פילטער הידוע ומפורסם לכל, המנקה הסווימינג פולס, כתבתי בדיוק "כעין" פילטער שבודאי אפשר ואפשר לשנות הפילטער ולקמן נדבר מזה.

כאשר נראה בעיני, המחבר הקונטרס הנ"ל הוא איש צעיר לימים ובודאי לשנות בינה עדיין לא הגיע (ואם טעיתי ה' יסלח לי) כי תיכף בריש דבריו כתב דברים בלשון מדברת גדולות שגעלה נפשי לעבוד בין בתרי דבריו, וזה לשונו "והנה באחרונה יצאו איזה רבנים החכמים בעיניהם בחשבם שרק להם הסמכות בעניני מקואות", הנה חוץ ממה שעבר החובר חבר הזה על "פתח דבריך יאיר מבין פתיים" להבין את "החכמים בעיניהם", ולא בעיניו היה לו לפתח בלשון שדבריו מאירין ולא בלשון גס וחושך המחשיך עיני "החכמים בעיניהם", וידעתי מראש שאין הרבה תועלת אמצא בקונטרסו כי מראש דבריו אתה דן על סוף דבריו ובאמת לא רציתי לטפל בדבריו ורק על הפצרת כההרג"צ שליט"א עברתי על דבריו מרישא ועד סיפא, ונתברר אצלי "דברי חכמים בנחת נשמעין" ולא ברוח סערה.

הנה בכל משך דברי הקונטרס שכח המחבר החשוב הרב שליט"א שאם מי שהוא מברד לפי דעתו דעת תורה נוטה דלא כ"ק הגאון אדמו"ר מהרש"ב זצוק"ל בדין מקוה ע"ג מקוה וכי ח"ו נגע ופגע בכבודו חלילה וחלילה או ח"ו הקטין רוב גדולתו והוא תפארתו. ידע כבוד המחבר הקונטרס הרב שליט"א שבשעה שכתבתי תשובתי בבירור דין מקוה ע"ג מקוה (הנדפס בטזרת יו"ט על משניות מס' מקואות ח"ב) באימה וביראה דנתי בקרקע מפני הדר קדושת גאונותו של אדמו"ר מהרש"ב זצ"ל ומדדתי ושקלתי כל תיבה ותיבה מה לכתב ובאיזה אופן לדון, וכי אין אני יודע שקטנו עבה ממתנינו, ואני ובודאי בלא שום ספק כל "החכמים בעיניהם" כ' לברר שיטת רבותינו ושיטת מנהגינו שמעולם מנעו רבותינו שבגולה זצוק"ל לעשות מקוה ע"ג מקוה יהי באיזה אופן שיהי, וכי לסגור הדרך עלינו בא בעל המחבר הקונטרס הנ"ל. אני ח"ו אינני חושדו בדבר אבל מה אעשה בסגנון לשונו גותן יד להחושדים אותו בדבר זר ומזר, ומעולם לא עלה בדעתי לפסוק לחסידי חב"ד לובאוויטש שיחי' הנמשכים אחר

ה) ועתה אבוא להוסיף רק ענין אחד. הנה הרב הזה מביא שהגה"ק מופה"ד מוהרש"ב זי"ע הזהיר לעשות מקוה ע"ג מקוה, כמו שעשה בהיותו בראסטאב יע"א. הנה כולנו שותים בצמא דברי רבותינו הקדושים, תלמידי ותלמידי קוה"ק הבעש"ט זי"ע, ואנו עפר תחת כפות רגליהם הקדושים, זי"ע ועכ"א אולם דבר זה שלא נכתב בספר ולא נתגלה באיזה אופן היה ואיך נעשה, אי אפשר להתלמד במקום אחר מזה, אולי היה שם באופן שביארנו בתשובתינו שם שכבר באו מים הכשרים קודם מלמטה ואח"כ שפכו מי גשמים, ועוד כוזה, הלא זה רק מפה לאוזן, מב' או ג' לומדים שהיו שם בימי בחירתם או אברכותם, ומי יודע אם ידעו אז לדייק באיזה אופן, ואיך אפשר לבנות הלכות ויסודות על זה, הלא בין הגה"ק מהרש"ב בעצמו טרם מגורו בראסטאב בגלותו, ובין אבותיו הקדושים מנהיגי ישראל עד אדמו"ר אור ישראל ופלאו בעל שו"ע הרב זי"ע, לא הנהיגו כן, ובכל תפוצות ישראל היו מקואות רק בהשקפה זה בצד זה (מלבד בתיבות תלויין כאשר הזכרנו בתשובתינו), או במקואות של גשמים כמדן החת"ס זי"ע, ע"י זריעה, עכ"פ איך אפשר לחדש ולומר שזהו הדרך הנכון לעשות מקוה ע"ג מקוה, במקום שדברי הד"ח מפורשים להיפוך, והאמרי יושר כתב שאין לעשות ח"ו מקוה נגד רבינו הד"ח, ומי מכניסנו לדבר הזה, וכי אפשר לסמוך על שמועות פורחות, ולעקור הלכות קבועות. והגה"ק מהרש"ב זי"ע אולי היה לו שם שעת הדחק וצורך בארץ גזירה כידוע, ובפרט שמסתבר שעשה באופן המועיל, הלא היה פאר הדור וקדושו, ובודאי עשה כהוגן, אבל א"א ללמוד מדבר שלא נכתב ולא נתברר באיזה אופן היה על כן הדבר פשוט שאין לשנות ולעשות חדשות, וצריך לעשות המקואות בהשקפה כמקדם זה בצד זה.

ו) בענין הפילטער, ג"כ אין מה להוסיף על מה שכתבתי בעניי ששה טעמים לאסור, ונדפס בספרו דמר טהרת יו"ט (ח"ג דף ט'), ועוד הוסיפו גדולי דורינו שליט"א, וכתבו ג"כ להחמיר לחלוטין, וח"ו לא תיעשה כזאת בישראל, ומה שכתב הרב הנ"ל שהפילטער שעושים למקוה אינו כפילטער לסווימינג פול"ל (שווימבא"ד), רק נוחל קודם על הארץ, הנה מי יבחין ומי יעמוד על המשמר בכל מקום לראות איזה פילטער עושים. זה ברור שרוב הפילטערס פסולים מחשש זחילה דאורייתא, ולו יהא כדבריו שמשכח"ל אשר אינו כן, וכי אפשר לסמוך על זה, דבר שנמסר להמון עם, ובפרט איזה טעמים שנכתבו שם, שייכים גם כוזה, וענין הפילטער כבר נתבאר בספרו דמר (ח"ג מדף ט' עד ט"ז) ואין מן הצורך לכפול הדברים, ושלו' על ישראל, וה' הטוב ישיב שלו' בינינו, שלוה בארמונותינו, ותחזינה עינינו בבנין בית תפארתינו, במהרה במיני אכ"ר.

הכו"ח בדשת"ה, ידי"נ עוז

הק' רפאל בלום

על רב רבנן אדמו"ר מהרש"ב זצוק"ל גם אם אנן לא פסקינן בזה כוותי'. אבל הנוגע לעשיית "פילטער" שבדברים הנוגעים לנפשות ולדורות נשען עצמו על קנה רצון ושבור סברא כרסיות היטב חרה לי ואברתי ממני. מי שמע כזאת שעל סברות בעלמא רוח ישאם סבלנותי ומה שקיימתי עד עתה מתון מתון הלך אול יסמוך אדם בזמנינו על עצמו ובפרט שאיננו רגיל בהוראה כלל ואין לו משא ומתן עם בני ואיננו מכיר פרצופיהן כ"ש דעותיהן. וכי יעלה על הדעת דעת ישר למסור לרבים בעיירות שונות שהרבה מהם לרוב ורובא דרובא אינן מתנהגין בכל הנוגע לתורתנו כשורה ולפעמים ישנו בעיר מאה אלפים יהודים ומהם השומרים מצות ה' כדת וכדין אינם יותר מאלף או פחות מאלף וכי אפשר למסור לבני קהלה כזו דברים היינו הלכות התלוין בשערה. וגם אם יהיבנא ליה ככל שיטותו והלא כבר נתבאר בכמה תשובות מגדולי רבנן שכשהפילטער במקוה פסולה המקוה לגמרי מה"ת אני שואל מהחבר קונטרס הזה איה הדעת ואיה השכל איה הקדושה ואיה הטהרה איה הפחד ואיה היראה לפסוק חדשות במקואות שהיא יסודה ועיקרה של קיומא דכלל ישראל. ממש לא מצאתי שום דבר חדש וכל דבריו פיספופטי מילי בעלמא גינהו. סברות בעלמא סברות של מה בכך שחלילה לסמוך עליהן ועתה אין הפנאי מסכים להאריך ולהשיב עליהם ואי"ה עוד חזון למועד לסתור דבריו שורה בשורה בכל פרט ופרט.

ובקול קורא במדבר אקרא אל אחינו בני חזק ונתחזקו בעד קדושת וטהרתן של בנות ישראל הכשרות בכל עזו וכה תתנגדו לפילטער במקוה הפוסלת את המקוה פסול גמור כאשר ביארו גדולי רבותינו וגם אני הצטרפתי עמהם בביאור רחב לפסול מקוה זו ובתפלה לעני כי יעטף עומד ומתפלל רבש"ץ עשינו את שלנו עשה עמנו אות לטובה ותאיר עיני המתבלבלים בטעותם חלילה לא במזיד אלא בטעות ויכירו וידעו את האמת להורות כדת של תורה והמכשלה הנאת לא תהי' תח"י עוד.

וע"ז בעה"ג ג' לס' תולדות תשל"ו לפ"ק פה ברקלין יצ"ו

בידידות עזו
משה שמערן

תשובות הגאונים שליט"א

בדבר בנין מקוה חדשה באחת מערי השדה

הרב שמואל אברהם זעלמענרייך

אבד"ק שמשאקאווא ברקלין יצ"ו

ב"ה. יום כ"ב לחודש אלול תשל"ו

במיפק שתא, אשא כסא דברכתא, להאי גברא רבא ויקירא דעסיק במילי דטהרתא ה"ה כבוד ידני"פ עזו הרב הגאון הצדיק המפורסם לשול"ת איש האשכולות כש"ת מפארים מו"ה חי"ל דייטש שליט"א בעהמ"ח ספרי טהרת יו"ט ועוד חיבורים האבד"ק העלמען שליט"א וכעת חוגה בעיר ברקלין יצ"א.

פסקו של הגאון מהרש"ב זצ"ל רק כדעתי היה לברר שיטתנו שח"ו אנו לא נטע משיטת רבותינו שבגולה זצ"ל וח"ו לא נעזוב דרכינו דרך שהנהיגו אותנו. ולא אוכל לירד לסוף דעת המחבר הקונטרס הזה איך לבוש עזו כח וגבורה לצאת בכתיבה גסה נגד "החכמים בעיניהם" שכל רצונם לשמור על משמרת הקודש בלי לסור מדרך הישרה שהדריכו אותנו רבותינו הגאונים הצדיקים זצוק"ל שלא הסכימו לעשות מקוה ע"ג מקוה. ומי נתן לו רשות והורמנא לכיף בני עיירות הסרים לדברינו והם יוצאי מדינתנו ואינם רוצים לזוז מדרך הישן שגשרש בלבותם ונפשותם שלא להתיר מקוה ע"ג מקוה. וכי יורה נטל מריש גלותא לרדות כל אחינו בני אחר שיטתו (עיין סנהדרין ה' ע"א). באופן שכל דרך הקונטרס לעצמו חידה נפלאה היא בעיני. וכי תעלה על הדעת שלדבי שמעון המתיר ניקב הריאה עד שתנקוב לבית הסמפונות (חולין מ"ב ע"א) יהיה שום בזיון אם אנו מטריפין ניקב הריאה גם בשלא ניקבה עד בית הסמפונות דבר שלר' שמעון הוא כשר (עיין חולין מ"ט א'). או חלילה נתקטן כבודו. המטריפין בהמה שהכשיר ר"ש ביררו שיטתם ור"ש יש לו שיטתו ומעולם לא אמר ר"ש ח"ו על החולקים עליהם שהם "חכמים בעיניהם" אלא גם בעיני ר"ש היו חכמים וכן להיפך. כ"ז די והותר להזהיר ולהתראות אחינו בני שח"ו אל תלכו בעינים סגורות אחר דברי הקונטרס ולא יניחו להתפתות עצמם מדברים הכתובים שם.

כל מה שכתבתי עד עתה אינו כלום נגד מה שאכתוב עתה. העולה על כולנה היא שהקורא לפי תומו ישתומם על הבקיאות של הרב הכותב בכל ספרי האחרונים עד להפליא ממש כל רז לא אינס ליה וגם השקלא וטריא לאיש תם נראה גאונות ראויים הדברים לגאון מדורות שלפנינו. ובאמת לא דוב ולא יער. כל הבקיאות ממש בלא שום הוספה של קודטוב אחד נכתב בטהרת יו"ט הענקי על מס' מקואות בח"ב בתשובות "החכמים בעיניהם" וכל השקלא וטריא שבקונטרס נמצא בטהרת יו"ט הנ"ל רק בסגנון אחר כי עד שה"חכמים בעיניהם" מיישבים כל הקושי בעל הקונטרס מביא רא"י לדבריו ועשאן ליסוד והוראתו באופן שכל מי שיפתח הטהרת יו"ט הנ"ל ימצא תשובה ברורה על כל דבריו באופן שברין מקוה ע"ג מקוה אין להוסיף כלום על מה שכתבו חברינו הרבנים הגאונים שליט"א וכתבתי באורך עד עמקו של הלכה, ואנו אין רוצים להורות לאלו שנמשכים אחר אדמו"ר הגאון מהרש"ב זצוק"ל אבל בשום אופן אין אנו רוצים ולא ינחו ולא ישקוטו לכופ עלינו הוראה שאבותינו ורבותינו זצ"ל לא קבלו עליהם. ומתחלה ומראש אגלה לאזני הרוצים לכיף רצונם עלינו שכל ההתנסות לתכלית זה לא יצליח והמלחמה יתהפך למלחמת מצוה עד חרמה כי בקדושת טהרתן של בנות ישראל לא נסוג אחר משום דבר, ע"כ יותר טוב שלא יתחילו מעשיהם מעשה גערות והבל.

עד כה תפסתי העט בידי בנחת ובהשקט דהלא בענין מקוה ע"ג מקוה הכותב הקונטרס סומך עצמו

עוד מכתבים בדבר איסור הפילטער

מאיר בראנדסדארפער

מו"צ בעי"ח ירושלים תוכב"א

(וראש הכולל אברכים מוכחרים, טהרת יו"ט, שם)

בעזה"ת, אור ליי"ד ניסן תשל"ה לפ"ק

חג המצות יחוג בדיעות, כבוד מעלת הרה"ג הצדיק תמים, זוכה ומוכה הרבים בפעולותיו הטהורים, חוטר מגזע אלים ותרשישים שלשלת היוחסין, כבוד ש"ב הרב חי"ל דייטש שליט"א.

אחד"ש כבוד הד"ג בראשית דברי הסליחה אבקש על העדר כתיבתי עד עכשיו, ויאמין נא לי כבוד הד"ג כי כבר מזמן רציתי לכתוב ודחיתי זה מדחי אל דחי מאפס הפנאי מרוב הטרדות. וגם כעת הנני בא במילין זעדין לברכו בברכת החג ויעזור ה' יתברך שנוכה בעגלא לביאת משיח צדקינו בב"א. ובוה מצאתי ההודמנות לעצמי להודיע לכבוד הד"ג כי ב"ה פירותיו נותנים פירות גם כאן עיה"ק כי האברכים הלומדים בהכולל הם ב"ה מופלגי תורה ומיגיעים עצמם לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כידוע שזהו עיקר התכלית מעסק התורה יעזור ה' יתברך לכבוד הד"ג שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה כרצונו הטוב עד ביגצבב"א. ובענין לעשות פילטער במקואות אין לי מה להוסיף על מש"כ הרה"ג בזה כי בודאי האחריות גדולה עד מאד להתיר את זה כי בקל אפשר ח"ו לבוא לידי מכשול רח"ל.

הגנני כופל את ברכתי שיצליח כבוד הד"ג במפעליו הטובים והטהורים לזכות את הרבים בכריות גופא וביושר הדעת עד ביגצבב"א.

מנאי יידו הדו"ש כבוד הד"ג

מאיר בראנדסדארפער

דעת הגאון ר' דוד מינצבערג שליט"א

המרכז הארצי למען טהרת המשפחה ירושלים ת"ו

לכבוד ידידינו הגה"צ המפורסם איש האשכולות רב פעלים לקדושת ישראל פאר מקדושים כקש"ת מוה"ר חי"ל דייטש שליט"א העלמעצער רבי

אחדשכת"ר בהוקרה, יקרת מכתבו בנוגע לפילטער למקואות, אל נכון הגיעני, וברצוננו להודיע לכת"ר כי אנו לא עשינו באף מקוה פילטער בשביל המקוה, ולפי מיטב ידיעתנו, אין אף מקוה בארץ ישראל עם פילטער למים הנכנסים למקוה.

הראינו מכתב כת"ר ותשובות הרבנים הגאונים בנידון גם להרב ר' דוד מינצברג שליט"א, ודעתו שזה אסור בלי פקפוק, יהי נועם השם עליו ועל מעשיו הדגולים להרמת קרן הטהרה בישראל.

בכל הכבוד והוקרה רבה

יהושע לוי

הרב אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד, ברוקלין נ. י.

ב"ה, ג' לס' ואזכור את בריתי תשל"ו לפ"ק

החהוה"ש וכט"ס לכו' ידידי ומחוי הרב הגאון הצדיק המפורסם בכל אפסים בספריו היקרים, צולל במים אדירים, להעלות פנינים מאירים, בגן של קדושים, אראלים ותרשישים וכו' כקש"ת מוה"ר חנניה יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבד"ק ואדמו"ר דק"ק העלמעץ שליט"א.

אחדשה"ט ושתוה"ר הרם, אפריון נמטי"ו לכהדר"ג ידידי ומחוי שליט"א על ספרו היקר "טהרת יו"ט" על מס' מקואות ח"ד שהואיל בטובו לשלוח לי, ואף שכבר יצאו לו מוניטין בעולם בטהרותיו הקודמות, בכגון דא הוסיף על המאורות, ועשה נפלאות, כל דבריו מור ואהלות, כזויות מחוטבות, וממש שלא חיסר בהלכה זו דבר ולא חצי דבר, להבין ולהורות, בהל' מקואות, ולהגיד תעלומות, ממדבר קדימו"ת, מרבנן קדמאי ובתראי, המה הגבורים מלומדי מלחמה במלחמתה של תורה, לעבדה ולשמרה, עבידתא שפירתא, לאוקמי גירסא אליבא דהלכתא, בסייעתא דשמיא, ושמעינן מיני' הלכתא רבתא, והוד והדר פעלו, לדון דין אמת לאמתו, וכבר הורנו רבותינו ז"ל שלא להשיגה כלל על המחדשים חדשות, מדברי גבוהות, אף אם כגובה ארוים גבהם, אין לחוש להם ולדבריהם, כי מום בהם, ולא ירצה, ובפרט שכהדר"ג ידידי ומחוי שליט"א כוונותיו לש"ש רצויות, טהרה בישראל להרבות, מימיו נאמנים, מאירים ומזהירים, בודאי יתגבר על כל המכשילים והמכשולים, מחדשי חדשים, והפך ה' בידו יצליח להיות תמיד ממזכי הרבים, להשיב לב אבות על בנים, עד אשר נזכה לבנין בית עולמים, ע"י משיח צדקינו בב"א.

כעתירת לב ידידו ומחוי הדושת מלונ"ח

הק' אברהם מאיר איזראעל

אבד"ק הוניאד

רפאל זילבער

אבד"ק פרייסאן

ברוקלין, נ. י. יצ"ו

בעהמ"ח שו"ת מרפא לגפש ד' חלקים

ב"ה

שוכ"ט לכו' ידי"ע ויד"ו הרב הגה"צ המפורסם וכו' גבור החי"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעץ יצ"ו

מפני כבודו הרם שספון אצלי מאד באתי כיהודה ועוד לקרא להצטרף לכל גדולי וצדיקי דורינו הי"ו שאוסרים פה אחד בהחלט לעשות מקוה עם פילטער משום שיש בזה חשש איסורי דאורייתא של זוחלין וכולו שאוב וקרוב לודאי שהוא ממש איסורי דאורייתא והרב המתיר שגה ברואה במה שדומה הענין לד' הריב"ש שברמ"א ס"ג כשהמים חוזרים תיכף למקומם מאליהם

היתה מותרת ולא ישית אל לבו לשוב ולזה החמירו בו יותר עכ"ל בקצור. עכ"פ זלזול במצות כרת יש. כי ישנם בזה כמה חששות, חשש זוחלין, כי אחרי שעובדים המים מקוה דרך המסגנת הזה, הם חוזרים אל המקוה ע"י כח חשמלי שנפתח ונתפס ע"י אדם, וזהו דוחף האויר ומסבב להחזיר המים למקוה למקומה, ועיין במס' כלים פ"ב מ"ו לענין הטיטרום, שאם לא נתנו להאויר ליכנס בו אין המים יוצאים מהנקבים שבהכלי הזה, ודק כאשר הוסר האצבע משם, אזי האויר דוחף את המים, וכעין זה פירש"י בעירוובין ק"ד ע"א על מיארק לחולה, וכנודע זאת לחכמי הטבע, וגם כאן אם אין כח העלעקטרי מדהה האויר, המים אינם יוצאים מחוץ להפילטער.

וישנו ג"כ חשש שאובין, כי הזחילה נסתמא ע"י כלי המק"ט, אם הוא כעין מחיצה של בדול (עירוובין מ"ח ע"א) או כעין דשתות ומכמורות (שם ח' ע"א) או כמין מחיצה של תבן, שעלי' אמר אביי לענין מחיצה כ"ע לא פליגי דהוי מחיצה, אבל לענין חציצה אי בטלי' חייץ ואי לא בטלי' לא חייץ (עירוובין ע"ח ע"ב), עכ"פ יש לנו להמליץ ע"ז — כמו שמביאים שם מקודם לענין אחר, פיתחה הוא ואריא דרביע עלי' (ואומר לנו סודו, מפירש"י) ונחשבה המסגנת בין הכלים לענין טומאה וטהרה במס' כלים סוף פי"ד.

עכ"פ יש בכל אחד מהחששות הנ"ל, די לירא מחשש איסור ומכש"כ בהצטרפם כולם יחד. ולכאורה היה די לנו התראתו והתעוררו של כת"ה על האיסור הזה, כי מי כמומחה — בענין טהרת וכשרות המקוה — יותר גדול מכת"ה שליט"א, אשר כל ימי חיי התמסר לעמוד על המשמרת ולתקן המקואות מכל חשד ועון וכבר איתמחא גברא, אלא שבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, וע"כ שאל כת"ה שליט"א ג"כ דעתם והסכמתם של שאר גאוני זמננו בענין זה, כי לענין של רבים, בודאי שצריכים דעת רבים להטות, וכמו שמצינו אצל שמואל בפסחים כ"ז ע"א וסבר אתניי איככא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא ופירש"י ז"ל: ד"ה אפכה ואתניי ז"ל: אפכנא ואשנינה, כי היכי דתיקו הא מילתא דאיסורא בשם רבנן ויעשו בני אדם כמותן שהכל הולכים אחרי רבים שאם אני אומר הלכה כרבי שהוא יחיד לא יאמינו לי עכ"ל וכן מצינו בבב"ק ס' ע"ב לענין דהע"ה ששאל לסנהדרין וכמו שפירש"י שם אשר בשער. סנהדרין זקני השער, אודות המעשה שבא לפניו במחנה ששרפו אנשיו גדיש של ישראל וצריך לשאול הלכה וכו' עיין בר"י שם שמביא זה, ושם לקמן ברף ס"א ע"א שאלו מכדי גמרא הוא דשלחו לי, מאי ולא אבה לשתותם (כך הלשון בפנים), דלא אמרינהו משמיהו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסד עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו ע"ש (ועיין ירושלמי סנהדרין פ"ב ד"ה לא אבה דוד שתיקבע הלכה על שמו, וכמו שאמדו שם מקודם ולמה שלשה, שאין הלכה מתבררת פחות משלשה ע"ש).

כמו שהתבאר בד' גדולים הנ"ל, וגם להתיר בשביל להמשיך איזה קלי דעת שיאבו להטהד במקוה כזו, פשוט דאין בזה ממש ואין מתירים אפילו חשש אד"ר בשביל אלו קלי הדעת שגאותן נחשב אצלם יותר מחשש איסור כרת, וכ"ש איסורי דאורייתא חס מלהזכיר, וראוי להרב המתיר שיחזור מדעתו ויפרסם ג"כ האיסור והרי הרבה מאמוראים אמרו דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי ואז אשריו וטוב לו.

א"ל ג' לס' והי' ברכה תשל"ז
ידידו"ש באה"ר

רפאל זילבער

הרב מאיר אייזיקואהן

מלפנים רב בעיירות רומאן, פוקשאן, בוקארשט (רומניא) ורייכנברג (סלאוואקיא)
כהרה"ג מו"ה שלמה זצ"ל הגאבדק"ק ראמאן
ותתן הרה"צ מו"ה איתמר רוזנבוים זצ"ל
קרעמשיניווער — נאדבורנר רבי
מחבר ספר מבשר טוב ח"א

בס"ד, יום ג' כ"ג לחודש חשוון שנת תשל"ז

ארוכת ימים ושנות חיים, חיי נחת דקדושה, יחיל עלי ראש דהאי גברא רבה, ה"ה כבוד ש"ב ויר"ב הרהגוה"צ כש"ת מוה"ר ח"ל שליט"א דייטש, האדמו"ר מהעלמעץ, ברוקלין ג. י. יצ"ו.

אחדשטוט"ט, קבלתי מכתבו הנעים, וברכתי עליו ברכת הנהנין, בהערכתו את ספרי "מבשר טוב" ח"א, שאך י"ל, ותשו"ח לכת"ה שליט"א על דבריו המעודדים, ועל ברכתו החשובה עלי, כי תיכף לת"ח ברכה. ואודות בקשת כת"ה שליט"א, שאצטרף בצרופא דרבנן, על הענין החדש אשר ראיתי זה כבר, שהרעיש כת"ה עלי, וגם ראיתי הקונטרסים שכת"ה הואיל בטובו לשלחם אלי, ובהם מצאתי חומר רב מצד הרבנים הגאונים שליט"א דזמננו, אשר מחזיקים ידי כת"ה שליט"א לאסור הפילטער שרב אחד המציא להתיר לצרפו בכבוד המקוה, בכדי שבאופן זה, מי המקוה יסננו דרך לה, ויהיו המי מקוה יותר נקיים.

והנה אחרי שראיתי שהרבנים הגאונים שליט"א מפלפלים בזה, ומסקנת רובם ככולם לאסור זה, מהטעמים שהציעו ושביארו לנו, זה בא בארוכה וזה בא בקצרה, אמנם כולם פה אחד אסרו זאת, מטעם שכרוך עמו חשש של איסור ספק כרת, ואולי אף ודאי איסור כרת, וידוע דברי רבינו יונה בריש ברכות (ד"ה והא דאמדינן) וז"ל: וזהו עיקר היראה ליוהר מהספקות שעונש הספק יותר מן הודאי וכו' והמעט בזה למה החמירו על הספק יותר מן הודאי, אומר מורי הרב, שהוא מפני שעם הודאי, משים האדם החטא על לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלימה, אבל על הספק עושה סברות ואומר אולי

המקוה, נוכל ג"כ לומר להם אל תחושו למניינכם ומה שפירש"י ע"ז בחגיגה ג' ע"ב וכו' כי לא דינא ולא דינא אין ספק וערעור בדבר (רש"י יומא ע"ב ע"א), וכמו שביארו לנו שאין זה דומה למ"ש הרמ"א בסימן ר"א ס"ג בשם הריב"ש דכשיצאיים מעט מים וחוזרים שם לא מקרי זחילה, מפני שאין הדין דומה לראיה, כלל וכלל לא, מפני החילוק והמרחק הרב שיש ביניהם, בין חזרת המים מעצמו ואין צריך כח חדש וכלי חדשה להחזיר את המים, ובין חזרת המים ע"י הפילטער שבא מחמת כח חדש שדוחף המים לחזור, ועוד שיש לחוש לשאר זלזולים שיכולים לבא מזה.

והנה ידוע מ"ש הח"ס בתשו' או"ח סימן ק"מ, שלא שייך רובו ככולו אלא מתוך כולו, ואם לא באו ולא נתועדו רק רוב מהסנהדרין, ע"ז לא שייך לומר רובו ככולו, כי רוב משמעו, רוב של כל אלו שדנו על אותו ענין והחליטו בדבר ואז שייך לומר כי המיעוט גמשך אחר הדוב, וראיתי להרה"ג מוה"ר נתן שליט"א געשטעטנער אב"ד קרית אגו"י בבני ברק, שכתב כי דבר זה מבואר כבר בשו"ת מהרי"ט ח"א סימן נ"ח וראיתי ממה שאמרו בהוריות ג' ע"ב ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא, ה"ק אי איכא כולא הוי הוראה ואי לא לא הויא הוראה, וזהו מיסוד לדברי החת"ס זצ"ל ועוד האריך שם לבאר (והוא בקונטרס אוצ"י חלק ק"פ).

ולכאורה אנו רואים שלא רק ככולו אלא שאפילו רובו יותר עדיף מכולו, רצוני כשישנם כולם, אבל רק דובם מהם החליטו על הדבר, וכמו שאנו מוצאים בסנהדרין י"ז ע"א מה שרב כהנא אמר סנהדרי שראו כולן לחובה פוטרין אותו, מפני שנראה מזה שלא לנו ע"ז לינה של תורה, אלא כסומים בארובה הסכימו כולם לדעה אחת מבלי שישקלו בדעתם הם, ומפני זה אמרו שהרוב דעות מחליט את הדין ורובו ככולו, כי המיעוט צריך להסכים אל הרוב, ומה שכתבו המהרי"ט והחת"ס זצ"ל שצדיקים להיות כולם בפנינו — כנראה שכן דעת המפרש שם בהוריות ג' ע"ב (שי"א שהוא ג"כ מרש"י ז"ל) שכתב: דהיינו אותן שישבו להורות ע"ש.

אמנם כ"ז נאמרו בזמן שהסנהדרין היה קיים, אבל כעת שבעונותינו הרבים אין לנו סנהדרין (בתקנותינו שיתקיים בעתיד הקרוב בבג"צ) הדין של תוה"ק קיים שאחרי רבים להטות עיין במהרש"א הוריות שם דלענין הוראה ודאי רובו ככולו דכבר כתיב אחרי רבים להטות ועיין שם בהוריות דברי ר"י עשרה שיושבין בדין וכו', ומר"ה כי הוה נפיק לבי דינא מייתי עשרה תנאי דבי רב וכו' ע"ש.

וא"כ אם אנו רואים שגדולי הדור מסכימים לדעתו בענין לאסור הפילטער, בודאי שכך היא ההלכה ואחר דבריהם להטות, וגדולי הדור האלו כרבים דמו לטובת טהרות בנות ישראל, וכמו שמצינו בע"ז מ"ג ע"ב אחר שתירצו רבים שאני, הקשו והא ר"ג יחיד הוה, ומשני כיון דנשיא הוה שכיחי רבים גבוי, ועיין ע"ז מ"ג ע"א תוד"ה הלכה כרשב"א: פי' רשב"ם אפילו אי משכחת תנא דפליג, ובפי' מצפה איתן העיר ע"ז מהמל"מ שתמה

אמנם ראיתי ג"כ בשו"ת הרב"ז בילקוט החנוכי שם אות ז' שמפרש, שכוונת המאמר הזה כל המוסר עצמו אין אומרים דבר הלכה משמו, עפ"י מה שמצינו בחולין פ"א ע"א ראה רבי דברי ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים, ודברי ר"ש בכיסוי הדם ושנאו בלשון חכמים, כי בכל מקום שנראה לו לרבינו הקדוש דעת איזה יחיד שנאו בשם רבים, ועיין רש"י ב"מ ל"ג ע"ב ד"ה בימי רבי, כדי לקבוע הלכה כמותם ע"ש, וזהו מה שאמדו כל המוסר וכו' אין אומרים הלכה משמו, רק אותה ההלכה נאמרה בשם רבים, כדי לקבוע הלכה כמותו. וא"כ הלא יש כבוד לכת"ה הסכמת אלה הגדולים והגאונים ומומחים ג"כ בעניני מקואות אשר שקלו בדעת זה סדר טהרות, ודעת זה רוח"ק (רש"י כי תשא ל"א ג') שהופיע בבית מדרשם וברעתם נבקעו תהומות הם המעיינות מים הנובעים מתחת וגם הידיעות אל הדברים הטבעיים המוחשים אלינו (וכמו שפירשו המפרשים במשלי ג' כ') וא"כ הם הם שמלא אותם אלקים להחליט בענין הפילטער, ואם הם ג"כ אוסרים זה, מי יהיו עוד לגבב אחרי קולות ולהכניס דאשו בין הני גדולים (כיבמות ט"ו ע"ב).

ומצינו במס' ידים פ"ד מ"ג בכה ר' אליעזר ואמר (תהלים כ"ה) סוד ד' ליראיו ובדיתו להודיעם צא ואמור להם אל תחושו למניינכם וכו', ומדוע בכה ר"א, אמנם הענין הזה מפורש יותר בחגיגה ג' ע"ב ור"א שמע הלכה זו מר' יוסי כחידוש שחדשו היום בביהמ"ד, וזה שהוקשה בעיני ר"א שנתן עטרה לאותו דורש, והלא מימות אכנה"ג היתה תקנה זו (רש"י) ואמר לו, יוסי פשוט יריך וקבל עיניך פשט ידיו וקבל עיניו בכה ר"א ואמר סוד ד' ליראיו ובדיתו להודיעם, א"ל לך אמור להם אל תחושו למניינכם, ופירש"י ז"ל: אל יהי לכם שום חשש וגמגום במה שמיניתם ותיקנתם שהרי הסכמתם להלכה עכ"ל ואולי מפ"ז בכה ר"א שענשו בעונש חמור כ"כ על לא אשם בכפו, וזה מה שסיימו שם, תנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יה"ר שיחזרו עיני יוסף למקומן וחזרו ע"כ ומה שבכה היה מצד רגשת הלב, אמנם אח"כ גתיישב בדעתו, בישוב הדעת.

והבאתי זה מפני שמצינו להרא"ש בריש הלכות מקואות שלו על מס' נדה שכל הענין שמובא שם בחגיגה לענין עמון ומואב מעשרין וכו' אם שאינה הלמ"מ, אבל הוא דבר ברור כהלכה למשה מסיני, ומביא זה בשם הר"י שמביא שם שלא מצינו בשום מקום הלכה למשה סיני בפסול מקוה, שהפירוש הוא, שעכ"ז הוא דבר ברור כהלמ"מ, אבל חוץ מזה ישנן כמה פסולין אצל מקוה שהן מדאורייתא וכמו שמפרש שם הרא"ש לקמן בשם הרשב"ם ורבינו שמשון, שדוחין שאר ראיותיו של הר"י שם, ומחמיר בכל פסול במקוה, ע"ש. וכבר כתב התוס' בנדה ל"ג ע"ב ד"ה ורמינהו דאין להשוות גזירת חכמים דפעמים נראה להם להחמיר אפילו בספק ספיקא ע"ש.

וא"כ אם הרבנים הגאונים שליט"א נמנו וגמרו והסכימו להלכה שאסור לעשות פילטער כזה בתוך

מסכימים בדעת אחת לכת"ה שליט"א כמומחה ובעל נסיון — באופן מיוחד — בעניני מקואות, שהצדק עמו גם בדין הזה של הפילטער לאסרו ע"פ הלכה, ואומר מישרים אהבוך, מיישרים אותו ע"פ הרוב וכנ"ל. הכותב לכבוד התורה, לומדיה ועושיה. המברכו בהצלחה גדולה בכל ענינים

מאיר אייזיקזאהן
סטעטן איילנד נ. י.

אהרן וויעדער
אבדק"ק לינץ

ב"ה, ג' חיי שרה תשל"ז לפ"ק ברוקלין יצ"ו

שיו"ר לכבוד הרב הגאון הצדיק המפורסם בפעולותיו הכבידים ובחיבוריו הטהורים לשם ולתהלה, בתוך עם סגולה וכו' כשית מו"ה ח"ל אב"ד דק"ק העלמען שליט"א כעת בברוקלין יצ"ו.

אחדשת"ה. את שני הגלינות אוצרות ירושלים קבלתי לנכון, ואודות מה שביקש ממני לכתוב חוות דעתי בענין הפילטער אמרתי לעשות רצון צדיק ולבא בכתובים, הגם שאין מה להוסיף על דברי הרבנים הגאונים, כולם אהובים וברורים, אך מה שגראה לעני"ד לעורר בדבר זה, ע"ד רב אחד שמתיר, מטעם שמי המקוה נקיים ביותר אם יש להם פילטער, אדרבה, ע"י הפילטער אין צריכין להחליף מי המקוה בתמידות, ובלא הפילטער עושים בכל יום נקיון המקוה ונותנים מים נקיים לעשות מקוה, וחץ מזה נותנים מים חריפים בתוך הפילטער, ונתערב בתוך המקוה הסמים הנ"ל, הקשים לגוף ובפרט לאלו המפונקים ביותר. וידעתי נאמנה, מכמה אנשים שאין רוצים במקוה שיש להם פילטער מטעם הנ"ל שהמים חריפים מעלה להם חטטים על הגוף, ואין לפלפל ולטפל באמתלא אשר אין להם שום ממש והחוש יכחיש זאת. ועל כגון זה אמר החובת הלבבות בהקדמתו מחכם אחד שהשיב בתוך דבריו להשוואל ששאל בשאלות נכריות אשר לא תקנה מהם עד שנפנית לחשוב בשאלות נכריות אשר לא תקנה מהם מעלה יתירה בתורתך ואמונתך עיי"ש.

(ב) מה שהביא הרב הגאון משטשאקאווא שליט"א שמצינו בש"ס שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובין לאחר הטבילה, רק שתהיה הטבילה במים סדוחים ולא חששו על מניעת הטבילה וכו'. אך בנד"ד הוא להיפוך מן הקצה אל הקצה דמי מקוה הנעשית בפילטער הם מים מכונסים, שתוכל להתקיים כמה וכמה שבועות במעמדה בלא חילוף המים, ומי פתי יסור הנה לטבול במקוה כזו, מלטבול במקוה אשר מחליפין המים בכל יום, ומחליפין מקוה עוברת בכל יום. ממקוה עומדת כמה שבועות ואין להתיר עכ"פ מקוה מיוחדת בעד אלו המפונקים בפילטער, כי לפי הנ"ל אם נפל היסוד נפל גם הבנין, ושקר אין לו רגלים, להוציא שם רע על מקוה מים, וכו'.

(ג) ולפי חו"ד הרבנים הגאונים שיחי' דמקוה הנעשית בפילטער הוא זוחלין בין לתוך המקוה בין לחוץ לתוך הפילטער (ע"י בדברי חיים) א"כ יש להזהר גם בטבילת

ע"ז דבכמה דוכתא פריך תלמודא הלכה מכלל דפליגא. ש"מ דלא אמרינן הלכה במקום דלא מצינו חולק ע"ש מה שמישבו.

וע"כ אני אומר בע"ה, שאם רוב דעות הגדולים מחמירים בענין זה, הם המכריעים בענין זה, ואם שיש מי שחולק עליהם, זהו מה שמחזק דעתם, כי מרפליגי מכלל דהלכה כך היא ועיין בפ"י הרע"ב על מס' אבות פ"ה מ"ז שמפרש מהו המחלוקת שהיא לש"ש, התכלית והסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת וזה מתקיים, כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת עכ"ל וזוה יכולין לפרש לבני קרח מזמור שיר, ולבאורה יכולין להקשות מזמור שיר, הלא קינה לבני קרח מיבעי לי' (כברכות ז' ע"ב, ועיין בקדושין ל"א ע"ב לענין מזמור לאסוף) כי הלא בני קרח היה מחלוקת שלא לש"ש, אלא שהתירוץ משום יסודתו בהררי קודש, שבעת שהוא ענין שנוגע אל הקדושה, אזי יכולין להשתמש ג"כ בהמחלוקת שאז היא לש"ש, ויסודתו בהררי קודש, ושייך לומד עליו מזמור שיר.

ובודאי היה כדאי כבד שתשקוט כל הויכוח הזה, וכולם פה אחד יודו ויסכימו להני גדולים שאוסדים ההמצאה החדשה זו, העלולה להביא לידי מכשולים רבים בכשרות המקוה, ואם נתיר לזלזל בהמצאה זו היום, מי יודע מה יולד יום בהמצאות חדשות כאלה שלא שערום אבותינו, ויתרוצץ ח"ו כל יסודי בנין המקואות, וידוע מה שאמרו בשבת ג"א ע"א, הא מקמי' דשמעי' מר' ישמעאל בר"י, הא לבתד דשמעי' כי הא דיתבי דבי וכו' ולבסוף אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין זאי' וכו' ע"ש וכן בסנהדרין כ"ד ע"א בענין אחד.

ויש לצרף לזה מה שאנו מוצאים בירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב: ארי' אילו ניתנה התורה חתוכה לא היתה לדגל עמידה, מה טעם וידבר ד' אל משה, אמר לפניו רבש"ע הודיעני האיך ההלכה, א"ל אחרי רבים להטות וכו' כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור, כמנין ודגליו, וכן הוא אומר אמרות ד' אמרות טהורות כסף צרוף, ואומר מישרים אהבוך (ואח"כ מיישרים אותו עפ"י הרוב, פ"מ) וכן ברידב"ז שם שמביא דברי המפרש על המדרש תהלים: ולכן נמסר הדין להסכמת דעת הרוב ע"ש, ועיין בר"ה כ"א ע"ב, ובפ"ר פיסקא פדשת פרה: מהו כסף צרוף, אלא כשם שהכסף צרוף נכנס לבור ומצרף ומסתונן עד שהוא עומד ביפיו, כך היא התורה מסתננת ומזוקקת מ"ט פנים ע"כ (ולזה באמת צדיכין מסננת).

וע"כ לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא קאמינא (כיומא כ"ו ע"א) אני אומר מה לנו ולצרה הזאת, להכניס ראשינו בדאגה הזאת (כפירש"י ז"ל בסנהדרין ל"ז ע"ב בריש עמוד) כי בזמננו אנו שיש לנו ב"ה מקואות בנויות בנקיות עצהיו"ט, מועיל ויפה, וא"כ ינקה היא לשבים, ולשאינו שבים לא ינקה אפילו אם ישימו לתוכה הפילטער, ולא יועיל כלום להרבות טהרות בבנות ישראל, וויכוחו כל ההסכמות וההתראות של הגאונים האלו, שקדאתי אותם בהקונטרסים ששלח לי, שלא יחשדו את כת"ה שליט"א כמחמיד קיצוני בעניני מקוה, אלא שהם

שהכניס התשובות, בדין איסור הפילטער, בספרו, למען יעמדו ימים רבים ולמנוע מכשול בטהרת בנות ישראל. כבר גליתי דעתי שאינני זו מהוראתי אפי' כחוט השערה. השי"ת יחזק כח לעמוד בפרץ ולגדוד גדר להרבות קדושה וטהרה בכל תפוצות הגולה, והי' עמו דהלכה כמותו.

אפרים אליעזר הכהן באמ"ו גאון ההוראה
 מן שלו' הכהן זצ"ל יאלעם

משה בלוי

רב ואב"ד דפרדס-כ"ץ, תל גבורים והסביבה,

בבני ברק, ארץ ישראל.

בעהמח"ס זכרון שלום על מס' בדכות, משנת משה על מס' תענית, ועל מס' מגילה, ועל התורה, ועל הגדה ש"פ

ב"ה, יום שנכפל בו כי טוב, לסדר ואשר הוא עושה ה' מצליח תשל"ה, פה פרדס-כ"ץ, ארץ ישראל.

השוכן ברום שמים, ישפות שלום וחיים, ויאציל ברכה בכפליים, למעלת כבוד ידיד נפשי היקר והנכבד מזמן זמנים, הרב הגאון המובהק חריף ובקי עצום, אמרותיו מהורות מזוקקות שבעתים, בר לבב ונקי כפיים, מזכה את הרבים בקדושה וטהרה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, צדיק ונשגב בוצינא דנהורא, לשבח ולתהלה הוא נודע ומפורסם, פועל צדק והולך תמים, בנם של גאוני וקדושי ישראל, תהלתו מי ימלל, אין גומרים עליו את ההלל, כקש"ת רבי חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א, האב"ד דק"ק העלמען, ומכבד את מקומו בברוקלין נ. י. בארצות הברית.

אחדשת"ה ושה"ט באהבה ואהדה רבה וברגשי כבוד כראוי וכיאות להר"ג שליט"א.

הנני בזה בתשובה מאהבה למכתבו הנכבד אלי על דבר אלה המדהיבים עוז בנפשם ומעיונים לתקן (לקלקל) להנהיג מסגנת הנקדא פילטער לשימוש במקוה טהרה לטבילת נשים, בכדי לנקות ולסנן את המים כמו שעושים במרחצאות, והדדגנ"י מציע לי לחוות דעת בדבר הזה, ופקידתו שמרה רוחי והריני מביע כאן את מה שאני חושב בשאלה זו.

בס"ד, הגה זה הדבר החדש אסור מן התורה, כי מקוה טהרה שמשמשים בה בפילטער פסולה, כי ע"י הפילטער עלולים המים להעשות שאובים וגם זוחלין ולכן חס וחלילה להתיר לנשים שיטבלו במקוה עם פילטער כאמור, ואני מצטרף לדעת תורה של מרגן ורבנן שלא התירו מקוה עם פילטער לטבילת נשים, וכמ"ש בספרו החדש טהרת יו"ט בשמם לאסור מקוה כזו וכולם ביארו והוכיחו באר היטב אמיתת ההוראה הזאת.

אנשים אותן המקואות המיוחדים לטבילת אנשים בלבד. להפסיק עבודת הפילטער בשעת הטבילה דוחלין אינו מועיל גם לטבילת אנשים, ושמעתי שהגה"ק בעל חיבור לטהרה כשטבל עצמו צוה להבלן שיהיה ההזיעה (דאמפן) סגור והבנתי דטעמו הוא לחשש זחילה הנזכר. דגם כשזוחל לתוך המקוה, וחשש ג"כ שהזיעה יהיה נחשב כמשקין כמכשירים פ"ב מ"ב זפ"ה משנה י"א. ועי' בשו"ת מהרש"ם ח"א סימן צ"ב שהביא דברי הריב"ש סי' רנ"ה דזיעה היוצאה ע"י חום חשיב כהמשקה עצמה וי"ש. וגם ראיתי כמה פעמים כשהמקוה הוא חם יותר מהרגיל או פותחין הברזא של המים צוננים והמים הצוננים באים ומקלחים לתוך המקוה. ולענ"ד נכון להזהיר לסגור את הברזא בשעת הטבילה, ועכ"פ שלא לטבול במים הזוחלין רק עכ"פ בתוך המים שאינם זוחלין. ואסיים בבדכה, אשרי לו ככה, לעשות אונים לתורה, ולהרבות טהרה, בכמה וכמה מעלות בהכשר מקואות, ויהא דעוא שדבריו יהיו נשמעות. הדושה"ט ושת"ה

אהרן וויעדער

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום ד' תולדות תשל"ז לפ"ק

כבוד הרב הגאון הצדיק עמוד המעש והטהרה זוכה ומזכה את אחיו עמו כקש"ת ד' חי"ל דויטש שליט"א אב"ד העלמען, ברוקלין יצ"ו.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר לנכון קבלתי היום מכתבו מעש"ק פ' חיי שרה, וכותב שהוא שולח ג"כ עלים לתרופה הנדפסים והולכים, אשרי לו וחלקו שמחזיק בעץ החיים של תורה, עדיין לא קבלתי אותם הקונטרסים הנדפסים עם תשובתי וכשיבאו אעייך בהם בל"ג. ומה שרומז במכתבו הקצר אודות הפילטער, יאמין לי כ"ת שאין בלבי דק הכוונה לצאת לידי שמים, ולברך האמת של תורה, ובכל לבי הרני מחזיק כל פעם אלו שבכותם וחלקם נפל לעמוד בפרץ ולגדוד גדר בישראל, והריני מברך את כ"ת שיזכה להמשיך דרכו בקודש לעד זקנה ושיבה לעמוד על משמרת ככהן אדרת. בימים אלה יצא לאור שו"ת שבט הלוי ח"ג ושמה ישנם כמה תשובות למעכ"ת, בהודמנות אשלחנו לידו הוא.

הרני דוש"ת באהבה, ידידו ומכבדו מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

אפרים אליעזר הכהן יאלעם

בהגאון מהר"ש זצ"ל

אבדפ"ק פילאדעלפיא והגליל

בס"ד, יום א' לס' כי שרית וגו' ותוכל, תשל"ז לפ"ק

שלמא רבא בריות גופא ונהורא מעליא יסגי לכ"ק ש"ב ויד"ג, הרב הגאון הצדיק המפורסם, מרביץ קדושה וטהרה, מוה"ר חי"ל שליט"א הגאב"ד העלמען יצ"ו. הגיעני מכתבו דמר יחד עם הקונטרסים מספרו הגדול חלק חמישי העומד לצאת אורה בס"ד. טוב עשה

ויחן את פני העיר, ע"כ, וע"ז איתא במס' שבת (ל"ג ע"א) דא"ר יוחנן דיעקב אבינו ע"ה תיקן להם מרחצאות וכו', ע"כ ועיי"ש. וכתב בספר "כרם הצבי" (מהגאון ר' צבי הירש פארבער ז"ל מלונדון) עה"ת שם בתוך ד"ה והנה חז"ל וכו', בזה"ל: האבות קיימו כל התורה ותיקן המרחצאות לטהרת בנות ישראל, וחובה קדושה מוטלת על רועי ישראל לקיים מ"ש ויחן את פני העיר ולתקן מרחצאות, כלומר לבנות מקואות כשרות לטהרת בנות ישראל, ומזקנים נתבונן כי תיקנו תענית לחברא קדישא אולי פגעו בכבוד המתים וטהרתם אעפ"י שהמת אבי אבות הטומאה גם אחר טהרתו וכו', ועתה דן בעצמך אם מתענין על חששא רחוקה במציאות כל כך, ק"ו כמה תעניתים יש לנו להתענות אם אנו מתעצלים ח"ו לבנות מקואות כשרות שהם טהרה ודאית לאיסור כרת ר"ל, ושיהיו בני ישראל כשרים וטהורים שזה יסוד טהרת וקדושת האומה וקיומה בקרב עמים רבים וסוד אצילות הרוח והמדות הנעלות אשר לעם ישראל המצטיינים בזה יותר מכל אומות העולם, ולדאבוננו נשמע בפיות כמה מבנות ישראל כי יש להם מרחצאות בבתיהן, הוי כמה מן הטפשות יש בזה מלה"ד לחולה מסוכן שהרופא א"ל לקחת סמי מדפא כך וכך טיפין בשעות מיוחדות, האם יהיו להוסיף או לגרוע הלא בנפשו הוא, כן הדבר איסור גדה יש בו כרת וכתם שחור הוא על הבנים הנולדים מום בם פגול הם לא ירצו, וה' אלקים שהוא בורא כל הנשמות אשר רק לו גלוי מהותה טומאתה וטהרתה, דבר שהוא סתום וחתום מהחכמים בעיניהם אשר עד היום טרם ידעו סוד הנפש, וחז"ל שהם ידעו ברוח קדשם רפואת הנפש גזרו שלא תצא מטומאתה רק על פי חוקים ידועים ולטבול אח"כ במעין או במקוה מחזקת ארבעים סאה ועשויה על פי הלכות קבועות ואיך ירהיב בן אדם אשר קצרה בינתו מהבין מאומה למרות דבריהם ולשנות דבר מה, היטהר, ע"כ, ותו לא מידי.

דברי ידידו הנאמן בלב ונפש ודושת"ה לעולם ומצפה לרחמי שמים להכלל כל ישראל

משה בלוי

וטענת המציעים את הפילטער לשימוש במקוה טהרה, שישנם דרכים ואופנים בטיפול עם הפילטער שע"ז אפשר למנוע את המכשולים כנו', כבר הופרכה ע"י מרן הגאון רבי יוסף הצדיק גרינוואלד הרב מפאפא שליט"א (שם סי' כ"ב) דהיות שהטיפולים הללו מסורים להאשה העובדת במקוה וממונה על הטבילה, והיא הרי עסוקה בענינים שונים בהתאם לתפקידה שם, ולכן יש חשש גדול שיארע שתשכח לסגור את הפילטער בשעת הטבילה, ובחשש פסול מדאורייתא אין לסמוך על נשים וכמ"ש רבינו החתם סופר (חלק י"ד סי' רי"ז). ובנוגע לזה עי' גם במש"ש עוד מזה.

והואיל כי כן נראה לי שהפסול של מקואות עם פילטער כנו', לטבילת טהרה לנשים, מפורש יוצא במשנה במס' ברכות (ב' ע"א) בזה"ל: וכל (הקדשים) הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר, אם כן למה אמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה ע"כ וכ"ש בפירוש"י: כדי להרחיק אדם מן העבירה, ואסרום באכילה קודם זמנם כדי שלא יבא לאכלם לאחר עמוד השחר ויתחייב כרת וכו', ע"כ, וכ"כ בפ"י הרע"ב שם, ובתפארת ישראל שם (סי' י"ב) כתב בתו"ד בזה"ל: בקדשים דאיכא כרת כשיאכלם נותר גזרו אפילו בדיעבד אחר חצות, ע"כ.

ומעתה הדבר ברור שאין שום חילוק בין החשש לאיסור כרת ע"י אכילת קדשים שלא בזמן בין החשש לאיסור כרת ע"י איסור גדה, וא"כ כמו שאסרו אכילת קדשים לאחר חצות בכדי שלא יכשל באיסור כרת כאמור, כן פסולה מקוה עם פילטער העלולה להכשיל באיסור כרת כמבואר, והשתא דאתינן להכי מבוטלת הדעה הנפסדה של התועים והטועים להתיר מקוה עם פילטער באמדם שע"ז גם הנשים המפונקות בנקיות המונעות אותן מלטבול מחמת איסטנוסן ילכו לטבילה במקוה עם פילטער ויתרבו הבאות לטבול ולהחזיק בטהרת המשפחה, זאת טענתם, ברם אין בזה שום ממש כי הרי נתרועע היסוד ונפל הבנין של ההיתר של מקוה טהרה עם פילטער, ואדרבה ע"י הפילטער במקוה תבטל טהרת המשפחה חס וחלילה ר"ל, וכמבואר לעיל באר היטב בס"ד, ויצויין כאן מ"ש (פ' וישלח ל"ג י"ח): ויבוא יעקב שלם עיד שכם וגו'

ה ק ד מ ה

בעזרתו ית"ש אדון הנפלאות, ובזכות אבותי ורבותי הקדושים רבותינו שבגולה למופת ולאות, זכיתי להדפיס ספרי הקטן חלק המישי על משניות מס' מקואות, בצירוף תשובות נוראות, מגאוני הדורות ודהשתא מקנאי קנאת ה' צבאות, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתו בדחילו ורחימו ויהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

נאם עבד לעבדי ה' המצפה שבמהרה בימינו ישוב ה' וירחמינו ונשוב אל נוהו אכ"ר בעה"ח אול"י ב' דימי הרחמים והסליחות ה'תשל"ו לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו

ה מ ח ב ר

דבזה מסיר רק את הדבר המונע ולא מהוה, וכעת ראיתי בשו"ת דברי מלכיאל ח"ה סי' קל"ה תמה על הח"ס דהא אף בהסרת דבר המונע פסול ע"ד דבר המק"ט והובא להלכה בס"י ר"א סעיף ג' ורק הרא"ש מכשיר, והובא שם בשם יש מי שמתיר וכו' ועוד דבנין דידן הוי הוי' גמורה שנעשה מהשלג מים וכתב הראב"ד בבעה"ב דלהכי כשר אף שהובא השלג ביד"א, משום דפנים חדשות באו לכאן, ולכאורה יש לדון דהכא אין הברזל פועל על הקרח, רק כח האור העצור בברזל וזה אינו מקבל טומאה, אבל זה אינו דכיון שאי אפשר להפשיר ע"ד כח האור העצור בו רק בהיותו עם הברזל, מקרי הוי' ע"ד דבר המק"ט, וכמפורש בראשונים ובש"ע סי' ר"א סעיף מ"ד, שאם אדם מחזיק פשוטי כלי עץ והמים נמשכים ע"ד הפשוטי כלי עץ למקוה פסולה, דהוי ע"ד אדם ע"ד דבר המקבל טומאה, דהאדם מקבל טומאה, ע"י שם בטו"ז ובשאר פוסקים — הרי דכיון שהדבר עומד ע"ד אדם שמחזיקו מקרי ע"ד דבר המק"ט, וגם הח"ס בס"י קצ"ט למד דכעין זה מדין הנ"ל. (ה) עוד כתב הח"ס שצריך להביא השלג בכלים נקובים, כדי שלא יתקיים בכלו כדי ג"ל מהפשרת השלג ויפסל המקוה, וע"ז כתב בשו"ת דברי מלכיאל שבלא"ה צריך לחוש לשיטת הר"ש והרא"ש דס"ל שטובלים בשלג וכפזר כמות שהוא, ואז פוסל בו שאובים בכלים כמו במים, כיון דמקוה מים מקרי, וכ"כ הרו"ה וכ"כ הח"ס בעצמו סי' ר' ור"ג — וע"כ העלה להלכה בשו"ת הנ"ל להביא הקרח בעגלות נקובות כמוצא דמון, או בכלים נקובים, ולהניח הקרח רחוק קצת מהמקוה, ולהניח הברזל מלובן על הקרח כדי שימס ויהי' למים ואין זה הוי' ע"ד דבר המקט, כיון שנמשך קצת ע"ג קרקע וכדקיי"ל בס"י ר"א סעיף מ"ח, ובזה סגי — ותו"ד שו"ת דברי מלכיאל — ולפי פקפוקו ותמיהתו על הח"ס יש ג"כ חשש להפשיר השלג ע"ד סעמאואהר, — וכאשר הזכרתי משו"ת נטע שורק, אבל אין הספר ת"י לעיין בו טעמו ונימוקו.

ואחתום בברכת כ"ט, ונהורא מעלי' ויתעוררו הנסים והנפלאות ההם בזה"ז, ועיין בבנ"י על חנוכה מאמר ד' הלל והוראה, תשועה גדולה בזמן הנס ופורקן לשנה השנית, כהיום הזה שבכל שנה נתגלה האור עיי"ש דבה"ק, ויש להוסיף על דבריו הקדושים שזהו שאמר תשועה "גדולה" שהישועה גדולה שנמשך והולך ולא תפסוק לעולם העוד יש לו מעלה יתירה שהנס הוא באתגלי' שגראה וניכר ולא כשאר נסים שהם בהסתר, שמצות נר חנוכה הוא בראי' ומברכים על הראי', וע"כ בנ"ח אסור להשתמש לאורה, כי המצוה היא לראות ואם משתמש לאורה יגרע בזה המצוה אשר היא בראי' — ומזה המצוה אשר הי' בראי' נזכה לנס נגלה אשר עין בעין נראה ישועת ה', ובזכות מתתי' כה"ג הראנו נפלאות ותשועה גדולה "כהיום הזה" שמאיר לכל ויתקדש ש"ש בכל העולם — ואת כל אחינו הנתונים בצרה ובשבי' יוציא הקב"ה במהרה מאפילה לאור גדול וישמחנו

במהרה בתשועת עולמים כעתירת ידידו הרושת"ה באה"ר מחכה לישועה בכל רגע לרחמי שמים המרובים הק' שמוחה נתן גרינבערג אב"ד דק"ק קעזמארק

תשובה ט

יקותיאל יהודה האלבערשטאם אב"ד דק"ק בארדיוב יע"א

ב"ה, לסדר וישתחו ישראל על ראש המטה תשכ"ג לפ"ק

שלום ויש"ר אל כבוד ידידי הרה"ג והג' המפורסם כס' טהרות יו"ט ועוסק בטהרות הקודש טהרות מקואות כ' ש' כש"ת מזה"ר חנני' יו"ט ליפא דייטש שליט"א אבדק"ק העלמען והגלילות יצ"ו

אחדשת"ה הגם שבתחילה עלה בדעתי שלא להשיב לכם בכתב בענין המקוה דעיר ראצעסטער כי מי אנכי להתערב בענים אשר המה נוגעים להכלל ב"ה לא אלמן ישראל ויש ב"ה גדולי התורה וצדיקים אשר עליהם מוטל להתערב בענינים כאלה אך מחמת שפתחתי את החומש ותיכף ומיד נזדמן לי הפסוק וישתחו ישראל על ראש המטה וכתב רש"י ז"ל שהייתה מטתו שלמה ועלה בדעתי ג"כ רמז שהייתה מטתו שלמה שלמה בלי שום חולק על טהרות הקודש דהיינו בעניני טהרות מקואות אליבא דכל הדיעות וזה פ"י מטתו שלמה בלי חולק ע"כ אמרתי אולי רמזו לי שצריך אני להשיב לכם דעתי אך בכל זאת לא אבוא בפלפולים ראשית כי לא ראיתי את מהות ועשיית המקוה ושנית די לי תשובת הה"צ והגאון הרב מסאטמאר שליט"א, ע"כ לפענ"ד אפי' אם ימצא איזה בן תורה או אפי' ת"ח גדול שיתיר המקוה מראצעסטער וכדומה שאין להשגיח עליו כי אינו כדאי כ"כ בזמנינו למצוא התירים ולהקל בעניני מקואות במקום אשר לכל מיני הוצאות שונות על כל מיני לוקסעסען לא יחשב לכלום בודאי שאינו כדאי להקל ולהתיר מקואות דבר אשר כל טהרות ישראל עליהם נשענים ובפרט במקום שהרב הצדיק והגאון מסאקמאר שליט"א כבר בירר להלכה שמקוה כזו פסול אפי' בדיעבד בודאי אנו מחוייבים לחוש לדבריו כיון שיצא מפי אותו צדיק, והאמת ניתן להגיד יהי' מי שיהי' לא יוכל להכחיש את האמת אשר בדורינו הה"צ מסאקמאר שליט"א הוא גדול הדור ועי' בספר דברי חיים מוקיני הה"צ מצאנו זצ"ל סימן ק"ה חלק ב' חלק יו"ד בענין מלמד א' שאמר על האזה"ח הק' שלא נאמרו דבריו ברוח הקודש להעביר אותו מאמונתו שהוא אפקורס מחמת שכל גדול וצדיק בדורו אפי' בדורותינו דבריו ברוח הקודש נאמרו דהיינו שהסכים בחכמתו לאמתו של תורה עי' שם ואיך יוכל איש לחלוק עליו ועל החולק לברר בראיות ברורות ונאמנות ולא באומד הדעת רק במומחיות ות"ח אמיתיים

לדבר שיצא מפי אותו צדיק שליט"א שכתב על המקוה הנ"ל שהוא פסול אפי' בדיעבד. כל זה הוא לפענ"ד כי אני בעצמי לא ראיתי את מהות המקוה רק די לי הפסק ודעת תורה מה"צ והגאון מסאקמאר שליט"א.

דברי ידרכם ש"ב דורש שלומכם הטוב

הק' יקותיאל יהודא האלבערשטאם

תשובה י

שמואל בראך

ד' לס' כתית ת"ש לפ"ק קצשוי יע"א
אהובי אחי יקירי מחמד נפשי הרב שליט"א:

מה נאמר ומה נדבר, יתומים היינו ואין אב, ונפלה עטרת ראשנו, ותאמין לי כי ידי רותתין וארכבותי דא לרא גקשן וראשי בל עמי לבא בכתב יושר דברי אמת להודיעך קצת ממה שזכיתי לראות ולשמוע מכ"ק אבינו הכ"מ וצוק"ל בימים האחרונים טרם פטירתו, ויה"ר שיהי' למליץ יושר בעדינו ובעד כלל כל ישראל אמן. *

* סוד ר' לראוי ובריתו להודיעם

דברים נוראים ונפלאים מפטירת אדוננו מורנו ורבינו ורבן של כל בני הגולה הגאון האמתי צדיק קדוש וטהור מוה"ר שאול בראך זצוקלה"ה זי"ע ועכ"י אבדק"ק קצשוי. נפטר כ"ו שבט שנת ת"ש.

לתועלת כל תלמידיו וידידיו ד' עליהם יחיו רוצה אני לפרסם מכתב שהיה גנוז וצפון אתי עד עכשיו, ומאחר שגורלי ישראל וכמה וכמה תלמידיהם שידעו מהמכתב שברשותי, בקשוני לגלות ולפרסם המכתב הנורא הזה. אמרתי בלבי דבר בעתו מה טוב ובפרט שיכולני עי"ז לעורר בנפשות הבים דבקות והתלהבות ליראה ולאהבה את ה' אלקינו.

אין הכוונה בהדפסת המכתב הזה להרים על נס גרולת מוריניו ורבינו זי"ע, וגם לא להגביר קול אומר כבוד והלל ביתר שאת ועוז, אחרי ששמו גדול וקדוש אצל כל יודעי דת ודין רבנן ותלמידיהם די בכל אתר ואתר בסוף העולם ועד סופו.

המכתב הזה מגלה עמוקות הצפונות רק לצדיקי עליון שגדול אדוננו ורב היה כחו ידע תעלומות ושיח סוד כל סתום וחתוב באוצרות הנסתרות לה'. ולשונו דבר גדולת נפלאות ונוראות במראות אלקים. תדבק לשוני לחכי וחשכו עיני בעת קראתי שהוא הנבחר לחם מלחמתנו בעד גאולת ופדות נפשינו גאולת עולם. וראה במחזה אלקים את כל אשר נעשה, כל הצרות הרעות שקראתנו אשר מעולם לא היה ר"ל. וקרא אל בנו הרה"ג מו"ה שמואל הי"ד טרם פטירתו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ונסתלקה ממנו שכינה (עיין בהקדמה לטוב דבריך מבנו הרה"ג מוה"ר

יראי השם ויראו בעיניהם את כל מהות ועשיית המקוה ולא מפי מה שאמרו להם אנשים שאינם יודעים ומבינים ובקיאים בעשיית מקוואות ולא היו מומחים מעולם בענינים כאלה ולא הי' להם שום שימוש ת"ח בענינים כאלה ובפרט בזמנינו כשחכמת הטעכניק והבוי קונסט גדול כ"כ אשר כמעט אין שום דבר בעולם קשה להוציא מכח אל הפועל לעשות ובטוח צני אולי הי' בדורות הראשונים חכמת הטעכניק כמו בזמנינו שבודאי לא היו מתירים שום מקוה בעולם שלא תהי' נעשית לכל הדיעות כי כל התירים שלהם לא היו רק מחמת הרוחק והרוחק עניות ואפשר לומר שאפילו במקום שכתבו להתיר לכתחילה לא היתה כוונתם לכתחילה ממש רק שכתבו כן כדי שלא יהי' לבם של ישראל נוקפים ח"ו אך ורק במקומות ידועים שהי' כוונתם לכתחילה ממש שהוא מעיקר הדין וזאת כל ת"ח ושיש בו דעת תורה יוכל להבחין זאת בין לכתחלה ולכתחלה ממש ובפרט בזמנינו אשר כסף זהב ודאלארין לא נחשב לכלום בעניני כל הלוקסעסען וכל מיני שטותים אשר בעולם בודאי שצריכים אנו להחמיר ולעשות כל המקוואות על צד היותר טוב שיהי' בלי שום חולק רק אליבא כל הדיעות. כמו ששמעתי מחותני הה"צ על שאמר בשם זקנינו הה"צ מצאנו על שאמר לגדול אחד ג"כ בענין מקוה בזה הלשון הן אמת אשר עפ"י ש"ע המקוה כשר להלכה אך איך יוכל איש להכשיר לכתחילה מקוה אשר עפ"י ראשי הפוסקים הרמב"ם והראב"ד ז"ל הוא פסול ולמה לך שהרמב"ם ז"ל זאל אויף דיר אקיק געבען או ביזט א' בן הגדה רח"ל אין זה יראת השם ועל אחת כמה וכמה בזמן הזה אשר בממון קל ובנקל יוכלו לעשות כל המקוואות בכל המקומות שיהי' אליבא כל הדיעות בודאי אינו כדאי לעשות עצמו לגדול ולקבל על שכמו (פרייטע פלייצות) להתיר מקוואות אשר מלאים הרבה חששות ועלולים בקל מיט איין דריי לפסול אותם וברגע אחת בלי דעת ואין איש שם על לב ולפי דעתי מי שיש בו רק אפי' מקצת דמקצת י"ש בלבו אם יציע לפניו את כל הענין בודאי יצהה לביתו שלא תטבול א"ע במקוה כזה ובפרט להיות מן המתירים ויהי' חטא הרבים תלויים בו כי למה לו לצרה זאת להיות מן המקילים אך ורק כדי שאיזה בעלי בתים ירויח ואיזה דאלארין כדי שלא יעלה הוצאות על תיקון המקוה אולי אפשר מחמת פחד כדי שלא יאמרו עליהם שהם חסידים אני לא אמצא בזה שום דבר חסידות רק יראת שמים ויראת חטא, דברים כאלה אין שום שייכות לחסידות ובודאי טוב יהי' אם יוכלו לעורר את כל המון על דבר זה שאין לדברים כאלה שום שייכות לחסידות ישראל קדושים ובודאי יצייתו אם יעורר אותם כי עיקר החסרון הוא מחמת שכבר מורגל בפי המון על כל הדברים שהוא מנהג חסידות וזאת צריכים לעקור מלב המון ובודאי מי שיש בכוחו לעשות ולמנוע את ישראל ממקוואות כאלה מחויב לעשות כל אשר בכחו ואם ח"ו שקרה אשה שטבלה במקוה כזה כשתשמע לעצתו לטבול א"ע עוד הפעם במקוה כשרה לכל הדיעות כי בודאי צריכים אנו לחוש

שמואל הי"ד ובמשך ימים אלו שמעתי ממנו דברים נפלאים וחיל ורעדה אחזתני וארכבותי דא לרא נקש כששמעתי הדברים יוצאים מפה קדשו וגמנעתי מלהעלותם בכתב כי כבוד אלקים הסתר דבר) ובוה המכתב גילה לאחיו מה שהוא לא רצה לגלות ולפרסם לרבים.

ועתה ידידי נ"י תבינו את אשר לפניכם, ביום כ"ו שבט שנת ת"ש קבלתי לבאזעל שחיין השמועה הרעה ע"י מברק מהאסון הנורא שקרא אותנו בפטירת אדמו"ר זצוק"ל, ונהגתי בעצמי דיני אבילות המובא ביו"ד סימן רמ"ב. ותיכף ומיד כתבתי לאחי היקר מחמד נפשי חד מן המצויני גדולי תלמידי האדמו"ר זצ"ל ה"ב' כארזים מו"ה איתמר הי"ד, שאם לא זכיתי להיות באשכבת"י דרבי רוצה אני לידע כל הפרטים מהסתלקותו והלוי" של רבינו הקדוש, ועלה במחשבתו הטהורה רעיון נפלא ושאל ומבקש מהרהגה"צ מוה"ר נפתלי צבי הי"ד אב"ד ממאגענדאָרף בנו הגדול של האדמו"ר זצ"ל מכתב שכתב לו אחיו הרהגה"צ מוה"ר שמואל הי"ד מחוסט כל הפרטיות מה שזכה לראות בימים האחרונים קודם הסתלקות (הרב ממאגענדאָרף היה חלש על רגליו ולא היה באפשרותו ליסע לבקר את אביו וגם לא להליתו).

והוא בטובו הגדול שלח לי את המכתב המקורי לבאזעל שחיין והעקתני המכתב דברים ככתבם והחזרתני אח"כ את המכתב להרב ממאגענדאָרף הי"ד.

ודע כי במוצ"ק לס' יתרו נקראתי ע"י טעלעפון לבא אל כ"ק א"א הכ"מ כי הוא נחלש מאוד ותומ"י בבוקר פינתי מביתי והלכתי לאהלי א"א הכ"מ ובאתי לקאשוי עוד קודם הצהרים, ובעת שנתתי לו שלום אמר לי בזה הלשון: «מאן ברויך נישט פערהיימן פאן די קינדער וואן מאן זיך זאָ שפירט» ואז הי' הקאנוזיליום עם פראפעסאר אחד מפה, ואם כי לפי ראותי עיני לא היה נראה כמסוכן כי היה יושב עוד בשעת התפלה סמוך לשלחנו ודבר במתינות ודברי תורה כדרכו בקודש ע"ע, אבל הרופאים החליטו שהוא מסוכן מאד ובדרך הטבע אי אפשר להפאותו כי המים עלו מעלה מעלה ולבו נחלש מאד עד כי הדיגיטאליס טראַפּפּען האַינעקטיאָנען לא ועשו כלל פעולה להטיב מעמד הלב — אבל אני בשם ה' בטחתי כי הוא ועשה תמיד נסים ונפלאות עם כ"ק א"א הכ"מ שבדאי גם עתה ישלח לו במהרה רפ"ש — ואעפ"כ תומ"י כתבתי לך ולאחינו מו"ה אלעזר נ"י מה שאמרנו הרופאים ובקשתך שתבוא תומ"י לקאשוי וגם לאחינו מו"ה אלעזר נ"י כתבתי כמה פעמים ואודות זה ועוררתני שיתפלל וילך להה"צ מסאָטמער וביקסאד נ"י להפציר אצלם שירחם ה' וישלח לו רפ"ש, וגם בקשתנו שימהר לבא ולבקר את כ"ק א"א הכ"מ אם אפשר ובטח קבל מכתבי כי כתבתי לו בלשון לע"ז, וגם לך רמזתי במכתבי שלמען טובתך בודאי תמהר לבא — כי חששתי ודאגתי מאד עבוד מעמדו — וגם חלגתי להה"צ מבעלזא סאָטמער סיגעט נ"י ודברנו עם הה"צ מסטראַפּקאָו והה"צ ר' יעקב ובכל בתי תפלות ות"ת אמרו תהלים ברבים עכור, אבל בעוה"ר נגעלו שערי התפלה וגברו עליונים על תחתונים.

ביום ג' אמר לי וצווה עלי לעסוק בספרו על הגדה של פסח ושרצונו לתנו בדפוס, והיינו לחפש בתנ"ך ובש"ס ובמדרשים מאמרים המובאים בספרו, ובאמת התחלתי תומ"י במלאכה זו לעשות רצון אבינו הכ"מ כי מאד מאד רצה למהר ולתנו בדפוס במקודם האפשרי. באותו יום הי' בא אצלו הדיין ר' העניך לבקרו

ודבר כ"ק א"א הכ"מ עמו דברים שונים ובתוך הדברים הי' בוכה ומתאונן על צרות ישראל מאד, ואמר לו שבטח יבא משיח צדקינו עוד קודם פסח הבע"ל. אבל הוא בעצמו לא יזכה בחייו לילך בגד משיח צדקינו וכן סיפר הדיין הנ"ל.

ובאותו יום קודם תפלת מנחה בא תלמיד אחד מסאָרוואַש אצלו וכ"ק א"א הכ"מ הי' יושב סמוך לשלחנו והי' בוכה ומקונן בקול גדול על גלות ישראל, ואמר בזה"ל, תמיד הי' לי לפלא משי"כ היערות דבש שאם אבותינו היו יודעים שאנחנו נהי' עוד היום בגלות היו משליכים עצמם לים, והי' לפלא בעיני האיך פ"ק כתב זה על אבותינו הקדושים שהיו מאבדים עצמם לדעת והי' אובדים עוה"ב, וכעת הגעתי לכלל זה שפלא בעיני שלא הי' מאבדים עצמם באמת כי איך אפשר לסבול עוד גלות המר הזה אפי' יום אחד. הגם שבטח כעת כבר זמן הגאולה אבל אפי' יום אחד שמתאחר ומוכרחים להמתין אין לנו כח לסבול עוד — וכל השומעים דברים הללו מפה קדשו רעדה אחזתם וחלגו עיניהם דמעות.

וש"ב מו"ה מאיר צבי נ"י נעללים הי' פה לבקרו וטרם פרידתו אמר לו כ"ק א"א הכ"מ, הלא ידעת שביום כ"ט שבט נתמלא שנות ע"ה לימי חיי, וכי אתה חושב שזה שאמרנו חזו"ל שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום שזה הוא יום ממש לאו דוקא — ותוכל להבין דאגתינו עבוד זה באותו יום צוה לי לכתוב בפנקס ח"ת שלו לפרש משי"כ בישעי' נ"ד הפסוק הן אנכי בראתי חרש גופח באש פחם ומוציא כלי למעשיהו ואנכי בראתי משחית לחבל מפיו יקרא אלי, ואני כותב על הספר בדיו, כי אמר לי שמעולם לא ידע אדם פירוש אמיתי בזה רק אני. כי אני בעוה"ר נסיתי בזה מה' כי הי' חושב שמחמת הדריזע שהי' בתוך חללו אצל כלי הנשימה לא הי' יכול לאכול שום דבר גוש וגם נשימתו הי' קשה מאד שזה גרם הסתלקותו מן העולם — לעת מצא אכתוב לך אי"ה פירושו. וזה הי' חידוש האחרון שחידש בימי חיינו — אבל אני דברתי על לבו אז שיסור השם מחלה מקרבו ושאלתי אם יתן לי רשות להוסיף דברים אלו בפנקסו, והשיב לי תעשה כרצונך.

הרופאים עשו אינעקטיאָנען שונות כדי לחזק לבו, אבל בעונותינו הרבים לא הי' ניכר הפעולה בפרט משום שלא מש החמימות ממנו — בכל הימים הי' בוכה על צרות ישראל ואמר שהוא מוכרח להפציר שיהי' עתה סוף וקץ לכל צרותינו ויבא משיח צדקינו ולעקוד כחם של אוה"ע כי באו מים עד נפש. הגה בליל ו' כחצות הייתי עומד ומשמש ונתעורר כ"ק א"א הר"מ

משינתו ועמד ממינתו בפנים שוחקות וביקש ממני לרחוץ ידיו וליתן לו גארנאנטשעןזאפט, ואמר לי בזה"ל דע כי ב"ה יצאתי כבר מהסכנה ולא נצרך שמירה עוד כי פעלתי לעקור את אוה"ע ויבא עתה משיח צדקינו, ושאלתי מתי יבא ואמר לי עוד קודם חג הפסח, ובוזה הי' תלוי כל מחלתי — ובאמת כל יום השישי הי' שרוי כטוב לב והי' נראה בעינינו שהוטב מעמדו וגם הרופא אמר שהוטב קצת והפולו דופק יותר טוב מע"ע, ובטח קוינו שקרובה ישועתינו לבא. גם תפלת מנחה וקבלת שבת התפלל עם הציבור והשטריימל על האשו ואמר לנו שבתא טבא בפנים שוחקות אבל עוד בליל ש"ק גברה המחלה וחזר החמימות ובשעת התפלה בשחרית בש"ק הי' מקצר בתפלתו והשליך הטלית מעליו עוד קודם שגמרנו התפלה בצבור בחדר הסמוך לחדרו ואמר בזה"ל כבר התפללתי תפלה קצרה כי השדים עומדים עלי ומבלבלים אותי אבל אני הייתי גובר עליהן ואיני מניח אותם לעשות כרצונם, ולמאה מהם כבר קצצתי ידיהם והגליהם.

בש"ק לא טעם מאימה רק קצת גארנאנטשען זאפט. במוצש"ק אמר לי לבא לחדרו לעשות הבדלה והוא ישב ועל המטה ושמע ממני הבדלה וזלגו עיניו דמעות ולאחר הבדלה אמרתי לו שבוע טבא ובריאה, וכמו כן כ"ק א"א הכ"מ מאה לנו שבוע טבא, אבל בתוך הדיבור ואמר לי ודע שאני עומד כעת באות לי' ושאלתי אולי הוא חושב על ספריו היקרים שכבר קרא להם שמות על פי סדר א' ב' והשיב לי אתה אינך מבין כוונתי, לא על ספריי אני אומר זאת רק על השרים שמוכרחים לבערם מן העולם כדי לקרב ישועת ישראל, והוסיף לומר כי הם עומדים עלי ואינם שואלים כהוגן כדי לבלבל אותי אבל אני אנצח אותם, והופסקתי בדיבורי ולאחר שעה בא הרופא ונתן לו אינעקטיאן ודיבר כ"ק א"א עם הרופא אם כי הי' חלוש מאד הנשימתו הי' קשה מאד והחלושה היתה מתגברת, ותומ"י כשהלך הרופא אמר לי שאני עומד כעת באות מ' בעיני הנ"ל.

ושוב בלילה הי' ישן ואינרוהיג והזיעה נטף מפניו ומגופו, וגם ביום א' הי' חלוש מאד, ואמר למשמשו הב' ישראל עהרליך נ"י שהוא כבר כעבר ובטל מן העולם כי אין לו כח לא לשכוב ולא לישב ולא לאכול ומה יהי' התכלית מזה, ושאל אותו תלמידו הנ"ל הלא מו"ר אמר לך שמואל נ"י שכבר יצא מהסכנה וכעת יבא משיח צדקינו בב"א והשיב לו באמת חשבתי כן אבל מה אעשה כי הם עומדים כנגדי במלחמה.

בליל א' דהיינו אור ליום ב', דאינו שהחולשה מתגברת מאד, וקראנו פראפעססאָר מפעסט והבטיח לבא ביום ב', אבל בלילה התגברה המחלה, וראיתי שבעוה"ר ח"ו כ"ק א"א הכ"מ יעזוב אותנו כי כלתה נשמתו וחיינו ממש, ואמרתי לתלמידים שהם יאמרו תהלים בחדר הסמוך לחדרו, וכוונתי הי' שיהי' כאן מנין ביציאת נשמתו הקדושה והטהורה, אבל לא רציתי לפרש כוונתי וטעמי בזה.

והרבה בע"ב מידידי כ"ק א"א הכ"מ הלכו לה"צ נ"י מסטראַפקעוו, בכו והתחננו ויצעקו שיפציר בתפלה שישלח ה' רפו"ש לכ"ק א"א הכ"מ ואמר הה"צ נ"י שילכו אל כ"ק א"א הכ"מ וישאלו אותו על שם מי יקרא שמו שאול, וגם רצונו לראות המכתבים שכתב הה"ק משינעווע זי"ע לאבינו וגם שיביאו לו המעלה עשן שהי' לו לאבינו הכ"מ מהה"ק מצאנו זי"ע, ובאו השלוחים אל אבינו שהי' אז כחצות לילה ושאלו זאת ממנו, ואמר שהוא נקרא על שם זקינו מצד אבינו, וגם המכתבים מהה"ק משינעווע זי"ע אמר שהם מונחים בהארגו מצד שמאל ואח"כ חזרו השלוחים מהה"ק נ"י מסטראַפקעוו ואמרו שמאזה לאבי הכ"מ רפ"ש וע"ז השיב אבינו ואמן, ושוב נחלש מאד עד שהרופא הי' מוכרח ליתן לו כמו בשעה 2 בלילה אינעקטיאן כדי שיוכל לנוח קצת.

והוסיף לומר ופסוקים רבים שלא הבנתי ופעם כמו שעה וחצי קודם יציאת נשמתו הטהורה אמר חמרא וחיי לפימא דרבנן, ונתנו לו מעט יין לשותות ואמר לחיים, וסוף הדברים מדברי קדשו שהבנתי הי' הפייטן באין מליץ יושר מול מגיד פשע, אחר האינעקטיאן אם כי הי' נח קצת אבל הפולו בעוה"ר עמד מלדפוק והי' נראה כאלו ישן כי הנשימה הוטב אצלו, אבל כמו שעה 3 וחצי ראיתי בעוה"ר שהוא סמוך ליציאת הנשמה, וקראתי את התלמידים והיינו מסבבים את המטה וגמרנו היחודים הנכתבים במעבר יבוק וכמו עשרה מניטין נשא עינינו למרום בפניו שוחקות, ואחר סגר עיניו ונדדעזע כל גופו שני פעמים ויצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, ותוכל לשער הקולות ויללות ובכיות מכלנו כי אברנו כולנו אבדנו ע"י פטירת עטרת ראשינו אוי נא לנו שכך עלתה בימינו, והוא הלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות כספינה המטורפת בים.

מיד בבוקר השמועה לא טובה נתפשטה בהעיר וכולם באו בקולות ויללות רבינו למה עזבתנו כצאן בלא דועה, והתחלנו ללמוד משניות סמוך למשכבו לטובת נשמתו הקדושה, ובאו אלי ממנהלי הקהלה היות שרצונם להודיע להקהלות מפטירת כ"ק א"א הכ"מ, מתי תהי' הלוי'. וקראתי הצוואה שהניח כ"ק א"א הכ"מ שבו כתב שאם יהי' אפשר תהי' הקבורה ביום הפטירה ויעצתי עם ידידינו מו"ה ליב נ"י גאָלדשטיין שהוא ראש הח"ק היות שכ"ק א"א הכ"מ ביקש בצוואתו שיטבולו אותו במקוה כשירה אם אפשר לעשות זאת במשך היום, והנ"ל השיב שהוא מן הנמנע לעשות כזאת ביום מאחר שהאמאשיניסט הוא יעדל והוא שם כל היום ויתגלו שטבלו אותו במקוה ויש חשש ש"האבועהערדע" יסגרו ח"ו וחוך לזה אמר הנ"ל שא"א בשום אופן לתפור הקבר מחמת הקרירות הנורא רק אם יסיקו שם כל היום ויחמו הקרקע, ובאמת כן הי' שעסקו בזה כמעט מעל"ע שלם.

בלילה בשעה י' סגרו דלתי החצר והובלנוהו למקוה, והי' שם באותו מעמד הרבה תלמידים וידידים, וכולם ענו ואמרו כי מעולם לא זכו לראות גוף קדוש הנקי

בפנים שוחקות וכאלו הי' ישן בלי שום שינוי כמו כ"ק א"א הכ"מ, וכעת נודע ביהודה יותר צדקתו וקדושתו כי הסתלקותו הי' ממש בנשיקה, ובגופו הקדוש לא נעשה שום שינוי במשך הזמן ששכב בתוכינו, ואדרבה כל מי שהסתכל בפני קדשו ראה ששכינה הקדושה שורה עליו, ואמרו שלא ראו אותו בפנים שוחקות ומאירות כזה רק בליל כל נדרי כל שנה. אחד המקוה הובלגוהו לחדרו אשר שם הספרים, שהתפלל ולמד וישן שם כל משך היותו פה ונשארו יותר ממנין תלמידים שם כל הלילה ולמדו משניות לטובת נשמתו הקדושה.

הלוי' התחילה בשעה תשע וחצי קודם צהרים, ואם כי מחמת השלג והקור הגדול לא יכלו לבא מכל המקומות, אעפ"כ באו הרבה תלמידים ואוהבים מהרבה עיירות וכפרים וגם הרבנים בראשם. הלוי' היתה בקולי קולות ויללות נוראות. בביהכ"נ הישן ואני העני הדל הייתי מוכרח להתחיל להספידו ולקונן בלב נשבר ונדכה על שאבחנו עטרת ראשינו ובקשתי בשעת ההספד מחילה מכ"ק וא"א הכ"מ, והזכרתי גם אותך ואת אחינו הרב מו"ה אלעזר נ"י בשעת ההספד שלא זכיתם לבא הנה להספידו שימחול לכם ע"ז. ואח"כ הספיד גיסינו הרב מו"ה יושע פלק נ"י וגיסינו הרב מו"ה יוסף יושע נ"י וגיסינו מו"ה ליפא נ"י לא רצה להספידו אח"כ הספיד הרב מידאשדיאד נ"י שהוא הראש ב"ד במישקאליץ הרב דאָרט"ה. באוהעלי. הרב מקיווישד שהוא תלמיד כ"ק א"א הכ"מ, הרב מברענע הרב מסערענטש שהיה משולח מהצענטראל-קאנצעליי, הרב מענטש והרב מראדוואקא, הקפות עשינו סמוך לקברו. ונמשך הלוי' עד השעה ג' וחצי אחה"צ.

כשבאנו חזרה מביה"ח באו והי"ג מו"ה צבי מברענא, ועוד הרבה תלמידים באו אז, והדיינים הנ"ל הספידו אחר תפילת ערבית בביהכ"נ ברוב עם. וכל המספידים והעומדים שם צעקו וקוננו במרירות הלב, רבינו למה עזבתנו, ומי יגן עלינו, ומי יתפלל בעדינו, ומי ימליץ בעד כלל ישראל כלפי שמים מלא כל העולם עמד על צדקתו וקדושתו, ומי יעמוד בראש ללחום מלחמת ה' להעמיד הדת על תלה ממסירת גפשו ולא חש לנפשו מהקמים כנגדו, ודברי קדשו בעיני הדת היו נשמעים בעיני כל אזי לנו כי חטאנו, אם כי הבטיח שבטח יהי' כעת זמן הגאולה, לא זכינו שינהל אותנו לקראת משיח צדקינו, ורק עונותינו גרמו זה כי עוד בבואו מפעסט לפני איזה שבועות אמר לי שחידש בשעת האפערציאָן על עיניו ד"ת אחד ואין רצונו לומר רק למשיח צדקינו בעצמו, וע"כ לא כתבו בפנקסו שלא יתודע לפני זה. ככה הי' בטוח שקירבה ישועתינו לבא, תומ"י הוא בעצמו יזכה עוד לראותו, וכמו כן בשנה האחרונה בכל הרשותיו הבטיח שעתה הננו כבר שנה אחרונה בגלות, ובליל כל נדרי האריך הרבה בענין זה ואמר שני פירושים עה"פ כי ביום הזה יכפר, שהי' רגיל לומר בכל שנה בשעת הדרשה רק פירוש אחד על פסוק זה, ואמר שעתה יאמר גם פירוש השני שחידש ע"ז הפ' לפי

שבשנה הבע"ל נזכה לשמועה כבר מפי הכהן גדול בביהמ"ק פירוש על הפסוק זה. במשך השבעה קבלנו מכתבי תנחומין מרבנים, תלמידים וידידים וכולם מצטערים שלא זכו להיות באשכבת' דרבי' זי"ע ופלא בעיני שלא היית מתאמן בכל מאמצי כוחך ליתן כבוד לכ"ק א"א הכ"מ לבא אל הלוי' להספידו ולהתאבל ולהתפלל במקום שהייתה יציאת נשמתו הקדושה והטהורה כי בטוח הי' זה לנייח נפשי' של כ"ק א"א הכ"מ, ויהי רצון שכ"ק א"א הכ"מ ימליץ טוב בעד כל יוצאי חלציו ובעד כלל כל ישראל אמן כ"ר.

במוצ"ש ק תרומה היתה אסיפה גדולה בביהמ"ד של כ"ק א"א הכ"מ מיידי ותלמידי כ"ק זי"ע, והחליטו ליסד חברה "גבעת שאול" ותכלית החברה שיתפללו וילמדו בביהמ"ד שלו, וגם שחברה זו תסייע שנוכל להדפיס ספריו הק' כ"ק. ונוסיף ע"ז בכל מיילי שנוגע לטובת בית כ"ק א"א הכ"מ, הם יעמדו על המשמר בלב אחד כאיש אחד שזכרו לא יסיר מזרעו, ועפ"י בקשת ידידים הנ"ל נענתי להשאר פה לע"ע להתפלל וללמוד משניות בבית אבינו זי"ע ובערב אני לומר גו"ת ברבים בבית מדרשו, והידידים ותלמידים מתאמצים לבא אל הלימוד כדי לעשות נ"ד לנשמתו הקדושה. והנני אחיך אוה"נ בלוג"ח הכו"ח בלב נשבר קורע ודואג ונאנח על גודל שברינו, ומצפה לגאולה קרובה שיתקיים בנו במהרה בימינו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם אמן.

שמואל בראך

נ"ב. העיקר שכחתי ביום ג' משפטים כשהתמרמר כ"ק א"א הכ"מ על צרות ישראל אמר לי בזה"ל: אלמלא הייתי יכול לגלות לך מה שאני יודע שעתיד להיות עוד, הי' תסמך שעתך ראשך ולא הי' לך כח לסבול זאת, אבל מה אעשה שאיני רשאי לגלות זאת, וכבוד אלקים הסתר דבר. העתקתי אני הצעיר והדל בלב נשבר ונזכה תלמידו הנאנח ה"ק שלמה זלמן בן קילא שווייז ה' פרשת פקודי ת"ש פה באול יע"א.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו שזכינו לעמוד בצל קדושתו ולשאוב מאור תורתו וצדקתו, ובטח רבינו ימליץ טוב בעדינו וזכותו יגן עלינו לגדל את זרענו וזרע זרענו ברוח המסורה לנו מאבותינו ורבותינו הקדושים עד ונזכה כלנו לראות ביאת משיח צדקנו ובנין בית מקדשו ותפארתנו במרה בימינו אמן.

אור ליום עש"ק לסדר, וישמר משמתי מצותי חקותי ותורתי תשי"ז לפ"ק ניו יארק יע"א. שלמה זלמן בן מוה"ד משה דוב ז"ל שחייד מקאשו [תשוח"ח ורב תודה לכבוד ש"ב הרב הגדול בתו"ש ובחסידות כש"ת מוה"ר בעריש ווינבערגער נ"י (נכד זקני הצדיק מהור"ר שלמה הכהן גרויס זצ"ל, תלמיד חביב להנהיג בעל בני יששכר זי"ע שאמר עליו שהוא מחוסי כהונה ויעבוד עבודה בביהמ"ק בכי"א, ע"י בסי תקנת תמכ"ן דאורייתא [המחבר] דף י"ז), שהמציא לי אגרת הזו.